

Lunds Universitet

Historiske Institusjon

HIS S33

Seminarieleder: Ulf Zander

Veileder: Klas-Göran Karlsson

2015-11-25 kl 13.15 Sal A332

«Where there is no proper government, the bad rule»

Blodhevn i nord-Albania fra 1890-1905 og 1946-2015

Rinet Polisi

Innholdsfortegnelse.

Innholdsfortegnelse	1
Introduksjon	2
Oppgavens spørsmål og problem, begrensing	5
Materialet som er brukt	7
Definisjon av begrep og ord som er viktige	11
Historisk teori og metode	15
Tidligere forskning	24
Geografisk avgrensing og et territorielt rammeverk	31
Analyse: den kulturelle bakgrunn og loven for blodhevn, Kanunen	34
Analyse: Blodhevn under ottomanene	41
Analyse: Blodhevn under Enver Hoxha, 1945-1991	45
Analyse: Blodhevn i dag, 1991-2015	52
Sluttførende diskusjon	61

Introduksjon

Denne overstående tittelen, og tittelen på hele denne oppgaven, gir et kort og raskt innblikk i det store, muligens det største problemet i den albanske nasjonen, gjennom hele dets eksistens, men også fra tidligere tider, før den i det hele tatt var en nasjon, men heller en ide, en tanke, og under okkupasjon av fremmede styrker. Sitatet er tatt fra boken «High Albania¹», skrevet av M. Edith Durham etter hennes reiser i Albania, og utgitt i 1909. Dette var altså bare noen få år unna den albanske frigjøringen slik den ville bli satt til verks etter Balkan-krigene og London-konferansen. Den albanske grunnloven ble skrevet i 1912, og Albania ble erklært en selvstendig nasjon av Ismail Qemali. Og i 1913, så søkte man at de store maktene i Europa på den tiden, skulle anerkjenne albanerens nasjon. Grunnen til at jeg bruker dette sitatet, sagt av en gammel mann i høyfjellene i Albania til Durham, er fordi den dekker så godt hele problemet med Albania, og i en kort setning sammenfatter hva som også er løsningen til Albania.

Fokuset her kommer til å være den uskrevne loven til den albanske prinsen, Lekë Dukagjini, og hans *Kanun*, og hvordan den fortsatt påvirker det albanske samfunnet, nesten 600 år etter at den ble kodifisert. Den var altså en uskreven lov, som ble brukt av fjellfolket i nord-Albania, og som gjennom generasjoner ble ført videre gjennom minne og i muntlig form. Det var ikke før sent på 1800-tallet at disse lovene ble samlet av den katolske presten Shtjefen Gjecovi og utgitt i bokform, etter hans død i 1933. Det albanske folk fikk ikke et generelt akseptert språk før i 1908 ved kongressen i Bitola, noe som kan hjelpe å forklare dette. Kanunen er, ifølge det albanske leksikon, en sammenfatning av normative juridiske lover, som fungerte som en slags grunnlov for det albanske folket i nord². Den dekker alle mulige aspekter av et menneskes liv, fra fødsel og helt til døden, den snakker om hvordan en skal forholde seg til religion, hvordan en skal oppføre seg når en gjest kommer til et hus, og hva en passende reaksjon til et drept familiemedlem skal være, altså blodhevn. Da jeg ikke hadde fått en så god og dyp innføring i emne fra tidligere av, uten å ha lest Kanunen, men heller hatt et relativt grovt oversyn av hva den handlet om, så antok jeg at jeg ville skrive om Kanunens innvirkning på det stor-albanske samfunn. Altså hele det albanske samfunn, albanere i Albania, i Kosovo, og de som er i Makedonia, de jeg selv er en del av.

¹ Durham, Edith M. 2008(1909). High Albania, Dodo Press, s 129.

² Lafe, Emil, 2008, Fjalor Enciklopedik Shqiptar, Vëllimi i dytë, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Qendra e Enciklopedisë Shqiptare, side 1108.

Men etter å ha lest meg inn litt, og blitt informert mer om emne, så forsto jeg raskt at jeg ikke kunne skrive en oppgave som skulle sammenfatte alle tre områdene, siden de tre områdene er inkommensurable, de levde under ulike herredømmer og Kanunen ble ikke like mye «respektert» i alle områder. Dette, i tillegg til at det ikke finnes kun en Kanun, men fire, som har gjort seg gjeldende i ulike deler av den albanske regionen, gjorde at en slik oppgave hadde vist seg å være for stor, og altfor upraktisk og hva mer er, jeg kan bare fokusere på nord-Albania, og fjellområdene i nord, siden det er der denne Kanunen har vært viktigst, så dermed har man en bestemt region eller område. De andre tre Kanunene har spilt større roller i andre deler av det albanske folket, og de er naturligvis ikke identiske i innhold til Lekë Dukagjini sin, noe som gjør det ganske vanskelig å sammenfatte hele det albanske folket under kun Kanunen til Lekë Dukagjini. Som et tillegg til dette er også Lekë Dukagjini sin Kanun den klart mest brukte og kjente Kanunen for albanere, og det er den som blir referert til når noen nevner kanun. Så en avgrensning og en formulering av en problemstilling må til, siden man ikke kan bare skrive om Kanunen, og gjøre oppgaven til en lang forklaring, men heller bruke den til å løse eller forklare et problem, bruke det som et verktøy av et slag.

Jeg skal ikke spekulere så mye her i innledningen, men heller holde meg til at et svakt styre, sammen med hva som ble oppfattet som en urettferdig oppdeling av de tidligere statlig eide landområdene, gjorde at gamle, så vel som nye konflikter, kom til livet igjen, og det får meg til å spekulere og gruble over, om det virkelig er slik som den gamle mannen sa, at så lenge staten ikke klarer å holde styr på de tingene de skal, så tar gamle sedvaneretter over, og man reverserer tilbake til noe man føler kan hjelpe en, samtidig som at Kanunen fortsatt blir sett på som det ekte og eneste lovverket for visse albanere, noe som gjør statens rolle i det veldig interessant og prekær. Kan det være slik, at så lenge staten er svak og ikke «proper», så kommer alltid den gamle tradisjonelle loven til å gjelde, det kan være bevis for det, hvis man ser hvordan det ble behandlet i tiden før Hoxha og tiden etter Hoxha. Det ottomanske riket hadde liten interesse for hva fjellfolket gjorde, både på grunn av en liten mulighet til å gjøre noe effektivt med det, siden de oppfattet seg som albanere, og ikke ville gå etter ottomanske lover. Belliggenheten gjorde det også vanskeligere for dem, siden fjellene er store og mektige og enhver inngang mot dem og mot landsbyene spredt rundt i fjellene, gjorde enhver militær intervensjon vanskelig og særs risikabel å gjennomføre. Et slikt rike som ottomanene var, og ble under okkupasjonstiden viste at de verken hadde viljen, men ei heller muligheten til å slå kraftig ned på fjellfolket. En viss likhet

finner man i våre dager, da den albanske regjeringen har liten evne til å overtale folk til å slutte med blodhevn, samtidig som en sterk mistro til det statlige apparatet og lovverket som gjelder, gjør at folk heller støtter seg til tradisjon, enn til sin egen stat.

Dette er altså et samfunn og et folk som anså det bedre å dø en ærefull død, enn å leve i vanære, og således drepte ikke for å ta hevn ved det tradisjonelle tankesettet, altså kun gjennom raseri og gjennom et følelsesmessig reaksjonsmønster, selv om det ville være å dra det litt for langt i min mening at det ikke eksisterte noen form for denne reaksjon heller. Men heller så var det mer med et tankesett som sier at samfunnet var satt opp i en slik måte, at man ikke kunne leve med vanære, man ble stengt ute av alle offentlige debatter og sett ned på, om man ikke «tok blodet tilbake». Det er denne psykologiske effekten skam har på menneskene, som i stor grad har drevet dem til blodhevn, noe som i tillegg er veldig sterkt kodifisert i Kanunen, og som gjorde blodhevn og ære nært knyttet i et ubrytelig bånd. Dette er noe jeg naturligvis skal langt mer inn på utover i oppgaven med eksempler i et forsøk på å få leseren til å i det minste forstå fenomenet. For nå, så ber jeg leseren om å ikke tenke på Kanunen og dertil blodhevn, som noe barbarisk, øye for øye-metodikk, og uforståelig, men heller noe som befolkningen så, og fortsatt ser på som nødvendig i forhold til å drive med sterk internalisert regulering til å holde en viss orden i samfunnet, et samfunn, som langt ifra har et moderne tankesett, og som Durham beskriver det «the land of the living past».

Oppgavens spørsmål og problem, begrensing

Noe av det viktigste man må gjøre når man tar på seg en oppgave av denne størrelsen er å begrense den så godt som mulig, ikke bare geografisk sett som skrevet i forrige avsnitt, men også hva jeg skal undersøke. Om ikke annet fordi det er sannsynligvis ikke mulig å utforske alle aspektene av en region eller stat over en hundre-års periode, i tillegg til å på en fornuftig og logisk måte innlemme fenomenet om blodhevn inn i en slik studie. Spesielt ikke i en mastergrads-avhandling, og kanskje heller ikke på doktorgradsnivå, siden oppgaven er så stor. Så hva jeg skal forsøke å gjøre, og som muligens er det letteste for denne oppgavens del, er å konsentrere meg om de teoretiske forklaringsmodellene, som jeg skal presentere nedenfor, som kan hjelpe meg med å beskrive og å forstå det jeg skal legge frem av statistikker og den videre analysen. Det sagt, så finnes det naturligvis en veldig stor del som ikke kommer til å bli utforsket, både når det gjelder den albanske stat, men også Kanunen, rent materielle faktorer. Det er rett og slett ikke mulig å forklare og beskrive alle de ulike forholdene som var tilstede og som muliggjorde, eller vanskeliggjorde forholdene for blodhevn i de tre ulike tidsperiodene og under ulike makter, det er vanskelig nok for en periode, for å ikke snakke om tre. Det kommer naturligvis til å bli nevnt visse forhold og situasjoner, ulike faktorer kan man kalle dem, spesielt ved analysedelen, hvor det kan hjelpe meg å forklare situasjonen i et gitt tidsrom, men det kommer ikke til å være fokuset i denne oppgaven altså. For å nevne ulike faktorer her som er viktige og som har vært viktige for utviklingen av blodhevn er for eksempel klanssystemet slik den står beskrevet i Kanunen, og hvordan moderniseringsprosessen under Hoxha utviklet seg, eller hvordan demokratiet har kommet til Albania, og hvordan den står seg nå. Dette er relevante og interessante diskusjoner rundt blodhevn, men jeg må begrense det et sted, og dette er ting som kommer til å bli nevnt i de relevante stedene, men uten å bli utdypet særlig.

Hva jeg skal forsøke å få fatt på i denne oppgaven er i korte drag: hvorfor er blodhevn fortsatt en så stor del, eller et så stort problem i et demokratisk, moderne europeisk land. Hvorfor er nord-Albania enda i dag et samfunn som kan beskrives som et blodhevnssamfunn? Og selve hovedspørsmålet er i en historisk sammenheng, hvordan har blodhevnens styrke, eller Kanunens styrk stått i forhold til den statlige makten i hver enkelt av disse tre periodene jeg har valgt å se på, og finnes det da et mønster? Det interessante for meg er å se hvordan korrelasjonen er mellom en svak albansk stat og en sterk Kanun og motsatt, og om det i det hele tatt finnes noen

sammenheng, noe jeg mistenker at det gjør. Jeg skal altså presentere blodhevnsstatistikkene for disse årene jeg har valgt, og ved hjelp av teoriene jeg har valgt, forsøke å forklare dem, og å se hva slags faktorer eller virkemidler som eksisterer som har gjort at blodhevn enten har steget eller falt i løpet av disse årene. Det endelige problemet er altså hvorfor blodhevn fortsatt er i eksistens.

Dette er et viktig problem å se på fordi, som jeg har skrevet, det er et samtidspolproblem. Det ville vært interessant å studere uavhengig om det var et fenomen som døde ut for hundre år siden, både historisk, men også sosialantropologisk, men at det fortsatt er et stort problem i dag, gjør det enda mer relevant å forske på, og til noe som er verdt å bruke ens tid på. Hva jeg forsøker å gjøre her, å sammenligne tre tidsperioder på denne måten, er noe som ikke har blitt gjort tidligere, og noen vil kanskje si det finnes en grunn til det, men det er min tro at disse tre periodene står veldig godt imot hverandre, spesielt siden de er så ulike på nesten alle mulige måter, når det kommer til de statlige strukturene menneskene levde under, eller hvordan menneskene selv levde, med den økte globaliseringen som en faktor. Men uansett hva forskjellene har vært mellom disse tidene, blodhevn har alltid vært tilstede. Til og med under det brutale regimet til Hoxha så lå det alltid i folket, latent og ventende.

Jeg kommer altså til å dekke disse tre periodene i detalj i første hand ved hjelp av det statistiske materialet jeg har funnet for disse tre periodene, men også annen litteratur som kan hjelpe meg fremover. Jeg kommer først til å presentere annen forskning gjort rundt fenomenet blodhevn, for så å presentere materialet og litteraturen jeg selv skal bruke. Så kommer jeg til å definere de viktigste ordene og begrepene som er i bruk, jeg kommer altså i første omgang definere blodhevn, før jeg forklarer noen begrep som blir brukt i forbindelse med det, som ære og gjestfrihet. Jeg kommer så til utbrodere hvilke historiske teorier som er interessante vedrørende denne oppgaven. Videre kommer jeg til å gi et slags geografisk rammeverk for å gi en dypere forståelse for levetilstandene, samt utfordringene i samfunnet og hvor vanskelig det vil være for en invaderende styrke å bryte gjennom fjellene. Jeg vil også presentere Kanunens innhold, da jeg anser den som essensiell i forhold til hvordan blodhevn ble behandlet og dens innflytelse på den albanske mentalitet. Så kommer jeg til å presentere de tre tidsperiodene, og statistikkene tilgjengelig for dem for å se på hvordan drap for blodhevn har sett ut gjennom disse periodene.

Materialet som er brukt

Det er statistikkene som berører seg rundt blodhevn som kommer til å være hovedmaterialet mitt her, siden det finnes altså statistikker for alle tre tidsperiodene jeg har ønske om å dekke, og det vil være interessant å se hvordan tallene har forandret seg, sett i forhold til årene de kommer fra. Statistikkene viser hvor prosenten ligger vedrørende hvilke drap er vanlige drap, og hvilke som klassifiseres under blodhevn, her har jeg funnet tall for alle tre periodene jeg skal undersøke. Det er videre klart at jeg må se svært kildekritisk på disse tallene, sidene kan være falske eller det kan være usikkert hvor mye tillit man kan feste til dem. Disse statistikkene kan jeg takke Franc Nopca for, for hans arbeid for å kartlegge blodhevn i nord-Albania i årene 1890-1905, Xhavit Shala og Ismet Elezi som har utarbeidet material vedrørende kommunisttiden, og en rapport fra den albanske ombudsmannen Igli Totozani i 2013, som har lagt frem tall på blodhevn fra kommunismens fall fram til 2013.

Noe som er verd å bemerke er at Kanunen, altså de uskrevne lovene i seg, er langt eldre enn kun tilbake til 1400-tallet, og mennesker som har studert dette er skjønt enige i at lovene strekker seg mye lenger tilbake, helt tilbake til bronsealderen, muligens under stammesamfunnet til illyrerne, og at albanernes Kanun har flere likhetstegn med andre lignende uskrevne lover om blodhevn og vendetta rundt om ved Middelhavet. De har dermed vært utsatt for forandringer over lang tid. Lekë Dukagjini blir i så måte kreditert i å samle lovene og sette dem ned som en slags grunnlov for sitt fyrstedømme, Dukagjin-høylandet, og dette er da noe som ble inkorporert i hele det nordlige Albania, og det som i det er det mest sørlige Montenegro. Sannsynligheten er dermed at lovene i seg har blitt ført gjennom generasjonene i folkemunne, til det har kommet et brytningspunkt ved Lekë Dukagjini og Skanderbeg sin tid, kanskje på grunn av den ottomanske okkupasjonen av Albania, og på motstanden som både Lekë Dukagjini og Skanderbeg ytt. De så kanskje nødvendigheten av å konsolidere og samle de albanske klanene og fjellene under et slags konstitusjonelt lovverk skapt av disiplinære og militære årsaker for å stå imot ottomanene³.

Det finnes så klart komplikasjoner når det blir gjort så store forandringer ved originalverket, til slutt så vet man ikke hva som er originaltanken, og hva som blir lagt til, og hva som eventuelt blir utelatt noe som gjør at jeg personlig føler at jeg heller må fokusere kun på Kanunen slik den er skrevet av Gjecovi fordi jeg føler jeg må ha noe å basere meg på i et slags grunnivå og da

³ Toci, Fatmir, 2000, Historia e popullit shqiptar, vëllimi i parë, Tirana, Botimet Toena, side 531.

naturligvis som primærlitteratur. Kanunen må være basis for all diskusjon som kommer etter presentasjonen av statistikkene, siden det er der roten av «problemet» ligger. For mye av litteraturen jeg har lest, og som i det hele tatt er ledig, så er det mye reiseskildringer og historier fortalt i andre- eller tredje-hånd, noe som gjør påliteligheten av dem vanskelig i forhold til å bestemme seg for hva som virkelig er satt ned i Kanunen, og hva som er forandret, og siden mitt mål ikke er å komme med ulike eksempler på blodfeider og blodhevn, men heller forsøke å finne ut hvorfor den fortsetter, så tror jeg Gjecovi er den absolutt beste kilden til akkurat dette endemålet.

For selv om Margaret Hasluck, Durham, Nopca og andre har sine individuelle historier fra ulike stammer til ulike tider, så har alle konfliktene de beskriver basert seg på Lekë Dukagjini sitt ord, noe som gjør at den er nødt til å være basis for all snakk om blodhevn, selv om all annen lest og referert til naturligvis er veldig nyttige og lærerike og hjelper veldig mye til å forstå dette bedre. Dette kan heller bli brukt som sekundærlitteratur. Et problem er, som Xhafer Martini påpeker, at albanere har bare de siste årene begynt å studere Kanunen og blodhevn, det har kun vært gjort at utenlandske personer⁴. Og jeg tror, at ved et slikt fenomen, så «mister» man noe ved å bare ha et utenlandsk synspunkt, og ikke fra akademikere som har levd under det selv, eller i det minste i en slik region selv, og en som Martini, som ser på Kanunen som noe fantastisk, som en slags vidunderlig tradisjon⁵, som alle albanere burde kunne om.

Man har sågar nye og moderne eksempler på hvordan oppfattelsen av Kanunen har forandret seg, hvor en kvinne, hvis mann ble drept gjennom blodhevn, tilga den andre familien og avsluttet blodfeiden med det⁶, noe som ville være totalt uhørt for bare 50 år siden, at en kvinne skulle kunne avslutte en blodfeide. En kvinne var ingenting annet enn en eiendom for mannen som hun ble giftet bort til⁷, og de, sammen med barn, skulle ikke ha noe del i blodfeider, de ble ikke ansett som verdifulle nok til å drepe, og de var mannens eiendom til å gjøre som de ville med. Franc Nopca poengterer⁸, at til tross for den relativt barbariske praksisen med blodhevn, så fantes det

⁴ Martini, Xhafer, 1999, Gjakmarrja, komente, raste, situata, Tirana, Emal, side 3.

⁵ Ibidem, side 4.

⁶ Stiller, Brian, 2013, Blood Revenge in Albania, Tatt fra: <http://blogs.christianpost.com/dispatches-from-the-global-village/blood-revenge-18462/>

⁷ Fox, Leonard, 1989, The code of Lekë Dukagjini, New York, Gjonlekaj Publishing Company, side 22.

⁸ Nopca, Baron Franz, 1907, Beitrag zur Statistik der Morde in Nordalbanien, Wien, In: Mitteilungen der kais. Königl. Geographischen Gesellschaft in Wien. Tatt fra: <http://www.albanianhistory.net/texts201/AH1907.html> Oversatt av Robert Elsie.

bortimot ingen kvinner som ble drept i det nord-albanske land, da det ble sett på som skammelig, noe av det laveste en mann kunne gjøre var å drepe en kvinne.

Når det gjelder primærlitteratur, utenom det statistiske materialet under Hoxha sin tid så er dette veldig vanskelig å finne utenom Kanunen, dels fordi at det ikke finnes, og dels fordi det som faktisk finnes er fortsatt stengt inne i arkiv og ikke åpnet for befolkningen, noe som gjør at det finne noen politiske manifestasjoner eller erklæringer er vanskelig, og i et så hemmelig og farlig samfunn som albanere levde under tiden med Hoxha så finnes det ingen uavhengige avisartikler eller lignende, men det finnes noe nyere statistikk og uttalelser fra Hoxha som kan være behjelpelig. Statistikken her er utarbeidet av Xhavit Shala og Ismet Elezi, en statsadvokat under Hoxha før han ble professor, det er grunn til å tro å ha tillitt til denne statistikken, noe som jeg kommer til å dypere inn på når den tid kommer. Heldigvis så finnes det sekundærlitteratur som i det minste beskriver brutaliteten i hvordan Hoxha slo ned på rebeller, og hvordan lederne i de ulike landsbyene ble drept.

Den siste perioden har en bedre utvalg av material og litteratur, men jeg kommer her til å bruke materialet presentert fra ombudsmannen i Albania, populært kalt «folkets advokat» på albansk. Dette er en organisasjon som arbeider for forsoning blant familier fanget i blodhevn og har utarbeidet alene og i samarbeid med politiet statistikker angående drap ved blodhevn. Jeg skal også vise frem de samme tallene som Totozani presenterer, men fra en annen organisasjon, den frivillige organisasjonen CNR⁹, for å vise vanskeligheten ved å ha tillitt til tall presentert fra lokalt hold. I tillegg til dette finnes det også en FN-rapport som beskriver situasjonen og hvorfor den har blitt slik den er i dag. Her er også det albanske lovverket tilgjengelig, med de gjeldende paragrafer vedrørende blodhevn og lignende. Det finnes naturligvis mye annet material fra nyhetsartikler og tv-rapporter, altså en langt større generell dekning enn hva som har vært tilfelle tidligere.

Når det gjelder et samlet referansepunkt for hvordan utviklingen av staten, da hovedsakelig under kommunismen var, så har jeg tilgjengelig *Historia e popullit Shqiptar*,¹⁰ som oversettes til *Det albanske folks historie*. Altså hvordan staten har forandret seg, og hvordan de ulike politiske faktorene, som jeg skal referere til for å gi en bedre forståelse av situasjonen utenfor de

⁹ Committee of Nationwide Reconciliation, en gruppe som jobber for forsoning mellom mennesker i blodfeide.

¹⁰ Toci, Fatmir, 2009, *Historia e popullit shqiptar*, vëllimi i katërt, Shqiptarët gjatë luftës se dytë botërore dhe pas saj, andre utgave, Tirana, Botimet Toena.

teoretiske forklaringsmodellene jeg skal hovedsakelig bruke, har spilt inn. Dette er et samlet verk av flere albanske historikere på fire volumer, redigert av Fatmir Toci, og er en viktig og betydningsfull kilde for informasjon, samlet fra flere ulike arkiv, og noe som jeg anser som den beste kilden til en slik oppgave som den behøver å utføre for meg, da jeg generelt har en langt større tillit til at historien skal være rett skrevet av en slik samlet gruppe, enn noen utenlandsk bok. Den ble også anbefalt av meg av lederen for den albanske historieforeningen i Makedonia, professor Nebi Dervishi, en person høyt aktet i hele det albanske historiske miljø. Jeg kommer også til å bruke Clarissa de Waal sin bok *Albania Today*¹¹, som et referansepunkt til hvordan utviklingen har sett ut etter kommunismen, en bok høyt anbefalt å lese for en dypere forståelse av Albanias situasjon etter kommunismens fall.

¹¹ De Waal, Clarissa, 2005, *Albania Today*, London, I.B. Tauris.

Definisjon av begrep og ord som er viktige

Her er det kanskje også verdt å beskrive, hvordan min egen familie var fanget opp i blodhevn, og å beskrive hva det å være i blodstrid involverer, noe som også kan hjelpe til å forstå hva selve termen blodhevn inneholder. Dette føler jeg kan være en god faktor å ta inn når det gjelder meg selv og mine vurderinger rundt dette, men jeg vil gjerne få bemerke at jeg fikk vite om dette etter at jeg valgte dette emnet. Det vil si, jeg visste om det, men detaljene rundt det var ukjente for meg. Min bestemor på min mors side, ble i 1967, drept av min oldefar på min mors side, altså min mor sin bestefar. Han drept konen til sin sønn, ved et uhell har vi blitt fortalt, men detaljene rundt det er enda for vanskelig å spørre etter fra min bestefar, og det er egentlig relativt uinteressant, spesielt når det kommer til Kanunen og hvordan den fungerer. Men han drepte henne altså, foran hans egen sønn, min bestefar, og i et øyeblikk kanskje best beskrevet som raseri, så knivstakk han sin egen far, så dypt og bredt at hans innvoller falt ut. Min oldefar overlevde og han klarte å komme seg til et sykehus hvor han ble hjulpet. Han ble fengslet, jeg er dessverre usikker på hvor mange år, men det er nok ikke langt unna å anta rundt 10 år.

Da han kom ut, var han i blodhevn med sin egen sønn, som sverget på å drepe han, og han var i blodhevn med min onkel, altså sin egen nevø, hans sønnesønn. Dette var ganske uvanlig om man skal tenke rent ut fra Kanunen, siden kvinnens rolle og betydelse i et albansk samfunn var mindre viktig, men jeg kan bare anta at siden dette er mer moderne tider enn middelalderen, så var ikke min bestefar veldig opptatt av akkurat dette. Min oldefar var også i blodhevn med min bestemor sin familie, det vil si med hennes far, onkler og brødre, og også de sa; «hvor enn vi ser han, så kommer vi til å drepe han», men han fikk tillatelse til å være inne i sitt eget hus i fred, men han fikk ikke lov til å gå ut, uten å løpe risikoen av å bli drept, slik den gamle tradisjonen tilsa. Hans andre sønner, altså min bestefar sine brødre, ble fritatt fra dette, og var ikke under noen trussel, så lenge ikke de provoserte til noe selv. Noe som igjen, var ganske uvanlig, siden Kanunen hadde forandret seg såpass mye gjennom årene til at også den nærmeste familien ble satt i fare i en slik situasjon. Egentlig skulle også min bestefar og onkel være i blodfeide med hennes familie, men det skjedde ikke på grunn av omstendighetene. Denne situasjonen ble løst i 1990, da min oldefar døde, og alle ble enige om å la dette ligge, og forsone med hverandre, mye på grunn av at min mor og hennes søsken var nevøer og nieser i begge parter, og at dermed ble for vanskelig å gjøre noe uten å skade barnene. Men hadde noe skjedd, hadde de drept min

oldefar, så ville denne blodfeiden vært i eksistens enda, og mest sannsynlig så ville jeg selv vært innblandet i den, på den ene siden eller den andre. Heldigvis så skjedde ikke dette, og partene tok til fornuften. Dette er da definisjonen av selve begrepet blodhevn, hvor man er i konflikt med en annen familie, uansett hvem det er. En blodhevn er da en konflikt mellom to eller flere familier, som dreper hverandre i en slags gjensidig forståelse av hva som kommer til å skje om noen blir drept. En kan godt tenke seg den legendariske konflikten mellom familiene Hatfield og McCoy som en god sammenligning fra vestlige områder, bare man er klar over at slik konflikter var, og fortsatt er helt vanlige i nord-Albania, og i den amerikanske konflikten ble det totalt 10 ofre gjennom en periode på drøyt 30 år. I nord-Albania så finnes det tilfeller hvor hele familier har blitt utslettet av blodhevn, og feidene har vart i visse tilfeller i over hundre år, om ikke lenger, så lenge at folk ikke husker lenger hvorfor man var i konflikt med hverandre. Blodhevnens lover gir en ikke rett til å drepe, den tillater ikke drap, men den tillater å ta hevn, noe som ikke anses å være det samme som drap, og den eneste måten man kan løse slike feider på er med blod, hode for hode.

Æren, eller *nderi* på albansk, er det absolutt viktigste i livet til en albansk mann, og en mann som har mistet sin ære, er likestilt en død mann, hva angår det albanske samfunnet. Det er den viktigste komponenten i dagliglivet, og som var en veldig viktig faktor i den tidligere utførelsen av blodhevn, men som jeg mistenker har blitt misbrukt i den moderne tolkningen av blodhevn. Dette er da først og fremst den mannlige æren det er snakk om her, hvor det er den enkeltes ansvar å ta vare på den, forsvare den og ved behov drepe for den, og den eneste måten å gjenopprette sin egen ære på er ved å drepe den som har vanært deg, eller å tilgi han på en storslagen måte. Måten æren eksisterte i det albanske samfunnet og for å se det opphøyde æresbegrepet som var hele grobunnen for blodhevn og dets funksjoner, og den personlige æren slik den er formulert i Kanunens lover er en veldig viktig komponent.

«If a person's honor is offended, there is no legal recourse for such an offense; the Kanun says:

Forgive, if you see fit; but if you prefer, wash your dirty face»¹²

Dette vil da si at det er ingenting i Kanunens lovverk som gjør at den personlige ære kan bli gjenopprettet, men heller at det er den enkeltes personlige ansvar å gjenopprette den, eller å tilgi fornærmelsen.

¹² Fox, Leonard, op. cit. side 130, paragraf 595.

«An offense to honor is not paid for with property, but by the spilling of blood or by a magnanimous pardon»¹³

Det er mange interessante paragrafer rundt dette, og den kanskje aller viktigste er følgende

«A man who has been dishonored is considered dead according to the Kanun»¹⁴

Disse strukturelle lovene rundt dette, og at den eneste måten en mann kan gjenopprette sin ære, er ved å drepe, eller å tilgi, sier mye om mentaliteten i samfunnet, men også det enorme presset man levde under for å opprettholde, eller gjenopprette sin ære, spesielt i et så lite samfunn, hvor alle kjenner alle, og gruppepresset, eller forlegenheten ved å være en vanært mann, er altså det samme som å være død. Det er altså bedre å være en død ærefull mann, enn en levende vanært en. Og det er den enkelte manns ansvar å ta sin ære tilbake, ingen andre i samfunnet kan gi den den,

«... a strong man collects the fine himself»¹⁵

Dette sier seg selv at har da spilt en svært sentral rolle i blodhevnens struktur, og hvordan den utspilte seg, for da den vanærte drepte hans «fiende», så måtte hans familie ta hevn, og så er det i gang. Dette kunne starte fra noe lite som;

«if someone dips a morsel of food before the guest, the guest is dishonored»¹⁶,

dette bare forsterker inntrykket om gjestens betydelse i det nord-albanske samfunnet, som nevnt lenger oppe, men også hvor nærtagen befolkningen var, og hvor lite det skulle til for å komme i konflikt. Æresbegrepet står altså veldig sterkt og det var veldig førende for enhver konflikt, og generelt i livet til fjellfolket, og dette går naturligvis under mange andre sosiologiske og psykologiske interesseområder, for hvorfor ære er så viktig, men jeg nøyer meg med å konstatere at det faktisk var såpass viktig i dette samfunnet, noe som reflekteres i lovverket, men også i mentaliteten til folket den styrte over. Den som ikke gjenopprettet sin egen ære ble snakket stygt om i samfunnet, og alt til han ble gitt under kneet og med den venstre hånden¹⁷, noe som var det verste som kunne hende, siden det er bare forrædere som bruker den hånden til å hilse på

¹³ Ibidem, paragraf 598.

¹⁴ Ibidem, paragraf 600.

¹⁵ Ibidem, paragraf 599.

¹⁶ Ibidem, paragraf 601j.

¹⁷ Ibidem, side 136, paragraf 645.

hverandre.¹⁸ Dette kan for oss i vårt samfunn virke veldig trivielt og ikke veldig vanærlig, men i et slikt samfunn hvor den personlige æren var det absolutt høyeste, og hvor alle så på deg på en stygg måte, og ikke respekterte deg, så sier det seg selv at man heller tok steg til å gjenopprette æren i stedet for å leve sånn. Like mye som æren var en personlig komponent, så var den også et begrep som også omfattet hele familien, og om noen ble da drept i ens familie, så ble også familien til den drepte vanæret, og da var en blodhevn på sin plass, for å få æren tilbake. I den gamle tankerekken, så var ikke drap for blodhevn, eller for gjenopprettelsen av æren sett på som drap i den tradisjonelle måten, men heller sett på som en måte å vaske sin ære på ifølge Kanunen, så var det heller en ting som ble feiret av folket i stammen, en heltmodig innsats av en mann til å «bli» mann igjen, det var en sosial forpliktelse ifølge Diana Gëllci¹⁹. Æren, sammen med gjestfriheten som skal bli beskrevet mer i detalj nedenfor, er de viktigste aspektene i det albanske fjellsamfunnet, det er rundt disse samfunnet fungerer, og det er veldig stor grad rundt disse blodhevnen også baserer seg på, og det er veldig viktig å forstå deres betydelse videre i teksten.

En videre definisjon og differensiering mellom to albanske ord er kanskje godt å vite i den videre diskusjonen. *Gjakmarrje*, direkte oversatt til blodtakning, er det som blir diskutert her, altså blodhevn, det å ta tilbake blodet som noen har tatt fra deg. Hvis noen har drept noen i din familie har han tatt ditt blod, og det er ens eget ansvar å ta det tilbake. Det andre ordet som også ofte blir brukt i denne sammenheng er *hakmarrje*, dette betyr hevntakning, altså å ta hevn for noe, om ens ære har blitt vanæret og lignende. Det eksisterer altså en differensiering mellom disse to begrepene da den ene innebærer å ta blodhevn, mens den andre definerer det å ta bare hevn, som for det meste ender opp i drap. Begge disse begrepene er relevante, selv om motivene er ulike. Tar man hevn for en vanære, så dreper man, og dreper man, så ender man i en blodfeide, siden den andre parten skal ta blodet tilbake. Og summen, av å begå en av disse handlingene, enten å ta hevn, eller å ta blodet tilbake, er den samme, man ender i en blodfeide, men det er verdt å vite at det er ulikheter i språket, men at man egentlig snakker om samme saken. Mens i det norske språket har man den ganske dekkende termen blodhevn, siden det er egentlig begge snakker om.

¹⁸ Ibidem, paragraf 646.

¹⁹ Gëllci, Diana, 2014, *Gjakmarrja: Albanian Highlander's social obligation*, andre utgave, Createspace.

Historisk teori og metode

Det blir da oppgavens struktur å se på blodhevnens kontinuitet i forhold til ulike statsmakter, og da se på om hvordan, om i det hele tatt blodhevnen har forandret seg under de ulike omstendighetene den har levd under, og hvordan statsmaktene har reagert imot den igjen, hva slags tiltak som har blitt gjort også videre. Når man tenker på kontinuitet i ren historisk terminologi, så kan tankene også vandre til Annales-skolen og deres teori om *longue durée*, hvor man da ser på historie som en sammenhengende kontinuitetsrekke hvor det er få hendelser som kan bryte den rådende tradisjonen eller tankegodset. Dette passer da naturligvis veldig godt inn i det jeg skal forsøke å finne en forklaring på her, for til tross for store enkelthendelser, som nasjonal selvstendighet, eller tiden under kommunismen, så har tradisjonen med blodhevn vedvart til tross for alle ulike utfordringer som de ulike statsmaktene har kommet med, i visse tilfeller i svakere form, noen ganger i sterkere, men alltid tilstedeværende. Dette går da også inn på mentaliteten til folket, hvordan deres samfunn har strukturert seg og hvor stort et behov de har hatt for Kanunen i seg, men også blodhevn-systemet gjennom alle årene som dette stammefolket har eksistert. Grunnen til at jeg beskriver blodhevn som *longue durée*, og ikke som en *évènement*, en hendelse, er fordi jeg anser at blodhevn har eksistert i den albanske historie veldig lenge, og er dermed ikke en hendelse som bare skjer og som etterhvert forsvinner gjennom historiens gang, men heller noe som har «alltid» eksistert, og som faktisk er vanskelig å tidfeste når har begynt, noe som gjør at det ikke kun er bare en hendelse i den albanske historie, men albansk historie i seg selv. Blodhevnen blir kontinuiteten i seg selv, mens det som rører seg rundt den, i den albanske historien blir *évènement*, det er i det minste mye som tyder på at mentaliteten i folket har vært slik,

Fernand Braudel skriver i boken *The Mediterranean* om hvordan fjellene rundt Middelhavet i stor grad har hjulpet til å definere og forme menneskene som bodde i dem, han skriver om fjellboere fra Armenia til Spania, og snakker også om det albanske høylandet. Han skriver at fjellene har vært langt enklere for det primitive mennesket å kontrollere, siden store sletteområder, på grunn av mangel på skikkelig og avansert teknologi har vært vanskelig å bearbeide, til dels på grunn ville elver. Som en konsekvens av dette, så har da menneskene trukket seg til fjellene, som hadde enklere leveforhold, det fantes mindre muligheter for rikdommer, men man kunne i det minste leve på en bedre måte der, siden trusselen av vannet,

både fra elver og fra havet gjorde det farlig å leve nær dem²⁰. Så fjellfolket er ifølge Braudel det originale folket, på grunn av hvor de er bosatt. Braudel var jo selv en av lederne i Annales-skolen, og for han er perspektivet *longue durée* viktig for å forstå de ulike trekkene ved kulturer, og altså da hvor viktig de geologiske faktorene var for hvordan folk levde og hvor de bosatte seg. Han påpeker også frykten som reisende hadde for å gå gjennom disse ville områdene, og foretrakk heller å gå rundt så lenge det var mulig, spesielt i områder som hadde rykter til å være farlige og fiendtlige, slik som området vi ser på her.²¹ Han skriver at disse sivilisasjonene har hatt som mål å trekke seg unna det moderne, storbyene, og generelt de store bevegelsene i menneskehistorien, de foretrekker å leve i en slags homeostatisk tilstand hvor veldig lite forandrer seg gjennom årenes løp²². Den største effekten en stormakt dermed kan håpe å få er noe lignende det *bajraktar*-systemet som fantes i Albania, altså en veldig nominell administrativ overmyndighet, men hvor det egentlig har veldig liten, eller ingen reell makt, noe som Hasluck skriver om da ottomanene innså at de ikke var i stand til å kontrollere området, men heller overlot dem til seg selv til å styre seg selv slik de alltid har gjort²³. Bajraktar-systemet kommer jeg tilbake til nedenfor. Det er dette Braudel mener er en veldig viktig faktor i disse samfunnene, at til tross for store forandringer i teknologi, og i sivilisasjonen til menneskeheten generelt, så har fjellsamfunnene blitt veldig lite påvirket av dem, mye på grunn av eget ønske, og på grunn av de geografiske omgivelsene.

Braudel skriver videre at siden man i stor grad har vært avhengige av seg selv for de viktigste tingene i livet, som mat og vann, og i stor grad har vært avskåret fra resten av det siviliserte samfunnet, så blir da også samfunnet i fjellene, sammen med de økonomiske forhold, sett i motsetning til moderne samfunn, sett på som tilbakestående og fattig, og at man generelt sett kan si at fjellfolket blir fortynnet, og at i mangelen av vanlig menneskelig arbeid, så bærer fjellsamfunnene preg av å være en ufullstendig eller delvis versjon av et sivilisert samfunn.²⁴ Dette bærer videre igjen preg av vendettaer, eller blodhevn, ikke bare på Balkan, men også på Korsika, og også på det italienske fastlandet, i fjellområdene der, noe som foreslår for meg at Braudel antar at så lenge et samfunn lever så langt unna et sivilisert samfunn, med et fungerende

²⁰ Braudel, Fernand, 1949, *The Mediterranean and the Mediterranean world in the Age of Phillip II*, Volume 1, London, University of California Press, Ltd, side 61.

²¹ *Ibidem*, Side 29.

²² *Ibidem*, side 34.

²³ Hasluck, Margaret, 1954, *The unwritten law in Albania*, Cambridge, Cambridge University Press, side 9.

²⁴ *Ibidem*, side 33.

rettssystem og lover som alle skal følge, så blir det en slags naturlig konsekvens at menneskene i et så avlukket område må finne noe selvregulerende. På en annen side, så kan man si at så sofistisert som Kanunen kan betraktes å være for sin tid, kan bety at man ikke var så primitive, at Kanunen var et resultat av sin tid, og at blodhevn var en naturlig konsekvens. Så kan man argumentere for at blodhevn i seg selv er barbarisk, men om man ser på andre samfunn i middelalderen, så var det de bestemmende maktene som drepte, og her ligger også kontrasten mellom de samfunnene, at æren lå så dypt sydd inn i samvittigheten til folket, at man ikke kunne tillate at andre skulle drepe sin fiende for seg. Og logikken man bruker er interessant, i mangel på et bedre ord. En gammel mann kom i diskusjon med Durham, der de diskuterte om hva den engelske kongen gjorde med sine fiender, hvor Durham svarte at han gikk til krig og drepte sine fiender, til tross for all sin kunnskap og rikdom. Dette syntes den gamle mannen illustrerte problemstillingen godt, fordi så lenge den engelske kongen, med alle sine privilegier drepte sine fiender, hva skal man da forvente av fjellfolket, uten rikdom, og kun sin ære? De diskuterte også hva man gjorde med mordere, for å relatere det med blodhevn, og Durham påpekte at den som hadde drept, ble arrestert av politiet, og dømt i en rettsal, og som oftest dømt til døden. Dette anså den gamle mannen som noe lurert, siden alle vet hva politiet er, og hvor mye man kan stole på dem, at det er mer enn sannsynlig at de ville arrestert feil mann og fått en feilaktig dom. Da syntes den gamle mannen at det naturlig nok ville være bedre å gjøre dette arbeidet selv, og drepe sin fiende for egen hånd²⁵. Denne logikken kan jo virke rett så vill, men den må ha vært svært så logisk for menneskene som brukte den, og for deres vurdering av et samfunn og dets verdier og normer.

Et annet aspekt som Braudel peker på, er at siden disse områdene fra før av er så isolerte, så betyr det at de ikke hadde noen religion, eller rettere sagt, de hadde sine hedenske troer, men de lå ikke så dypt i dem, så når omstendighetene tillot det, at en makt som ottomanene kom til Albania, så var det veldig lett for dem å konvertere til en annen religion, eller en ny, siden de hadde veldig få røtter i de gamle. De lå kanskje latent i dem å ha en tro, selv om det skal sies at mange i nord-Albania fra tidligere var både katolske og ortodokse, men det er som Braudel sier, at det var påfallende hvor lett store områder i Albania tok til seg islam.²⁶

²⁵ Durham, Edith, op. cit. side 138.

²⁶ Braudel, Fernand, op. cit. side 35.

Man hadde tidligere en sterk frykt for assimilering av utenlandske krefter, noe som gjorde at mistenksomheten og den generelle mistroen til alle ikke-albanere var stor, selv om gjestfriheten i det albanske samfunnet var total, som kodifisert i Kanunen, og alle hadde ansvar i å ta vare på sin gjest,

«the house of the Albanian belongs to God and the guest»²⁷,

noe som er et direkte sitat fra Kanunen, og det implisitte er da at gjesten i huset er viktigere enn herren av huset, gjesten nyter da alle privilegier og er ansvaret til verten helt til gjesten forlater landsbyen, eller kommer under gjestfriheten til noen andre, noe som også Durham beskriver:

«The sacredness of the guest is far-reaching. A man who brought me water from his house, that I might drink by the way, said that I now ranked as his guest, and that he should be bound by his honor to avenge me should anything happen to me before I had received hospitality from another»²⁸

Dette betyr ikke bare en gjest i et hus, men også i en landsby eller stamme, og hele samfunnet har som ansvar å hjelpe og beskytte den personen. Selv om Durham beskriver denne tradisjonen som har dype røtter, kommer hun også med flerfoldige eksempler gjennom sin reise i det albanske høylandet på den generelle motvilligheten og den store mistanken man hadde mot utlendinger. Albanere hadde ikke særlig med utenlandske venner eller allierte, og den ottomanske okkupasjonen av området bare bidro i større grad til en sterkere sammenknytning albanere imellom, mot en felles fiende, og til en langt sterkere isolasjon fra omverdenen. Man har alltid levd i sterk isolasjon fra andre mennesker, og man hadde til og med en sterk mistanke til albanere som bodde i sør. Og som jeg tidligere nevnte, den albanske gjestfriheten slik den er skrevet i Kanunen, i tillegg til den sterke isolasjonen som de levde under, bidro til å redde hundretalls jøder på flukt fra nazistene under andre verdenskrig, og at alle jødene som kom seg til Albania før krigen, overlevde, og ble ikke sendt til tyskerne, på grunn av helligheten til gjesten i det albanske samfunnet.²⁹

²⁷ Fox, Leonard, op. cit. side 132.

²⁸ Durham, Edith M, op.cit. side 29.

²⁹Mandil, Samuilo, 1945, The Jews in Albania, Bashkimi, Tatt fra:
<http://www.albanianhistory.net/texts203/AH19453.html> Oversatt av Robert Elsie.

Denne motsetningen i det tradisjonelle tankesettet satt imot den kulturelle og vedtatte loven om gjestfrihet gjør at samfunnet alt mer ligger i en mer trykket stilling, men fortsatt relativt uforandret stilling. Å forsøke å skape en *histoire des mentalites* for dette folket ville være ytterst interessant, å se hvordan, eller om i det hele tatt de har forandret seg, eller om det er bare visse moment som har forandret seg, og at det overgripende bilde er det samme i dag, som det var for hundre år siden, til tross for alle ulike utfordringer Kanunen har blitt satt foran seg, samt folket som har levd etter den. Om det er slik at Annales-historikerne har rett i dette tilfellet, at blodhevn i seg selv er en eneste lang sammenhengende struktur, som forteller veldig mye om samfunnet det eksisterer i, og menneskene som praktiserer det. Min mistanke er at det nettopp er det, og at i albanernes øyne, så har de aldri hatt en reell og fungerende stat, en som skal ta vare på folket som det skal, og gjør dermed behovet for Kanun og blodhevn overflødig. Heller så har det tvert imot blitt at den som har hatt makten, enten det er ottomanene, Hoxha, eller den moderne regjeringen, har gitt grobunn for en kultur som sier at staten ikke kan hjelpe, og dermed må man gå tilbake til det man vet fungerer.

Når det gjelder måten man skal komme til en fornuftig konklusjon blir da å lese, og å utgå fra Kanunen, men utenom den, så er mye av kildene man kan håpe å stole på, ofte misvisende og feil. I et land som Albania, og noe som er typisk for Balkan, så må man tvile på alt som har med en nasjons historie å gjøre, eller i det minste hva som blir sagt om den, siden alt for mange virker til å ha et prekært behov for å fikse på tallene og kildene til sitt eget formål, og jeg tror det vil være fordelaktig å være enda mer kritisk til alt man leser om emnet, siden mange har så ulike motivasjoner, eller så har man fjernet alt av kilder. Primærkildene blir ofte motsigende mot hverandre, spesielt i de offisielle statistikker og tall, enten de kommer fra staten, eller fra frivillige hjelpeorganisasjoner. Et problem er, i hvert fall ved den moderne situasjonen med blodhevn, er at den albanske staten har et ønske om å komme inn i EU, og de ønsker ingen dokumentasjon, eller mediedekning rundt blodhevn, for det vil hindre deres sjanser i å komme inn i den europeiske familien, og alle tallene må gjennomgå sterk kildekritikk.

Emile Durkheims sosiologiske teori som han skriver om i boken *The Division of Labor* om forskjellene på et moderne samfunn og et tradisjonelt, pre-moderne samfunn, er her ganske interessant. Han kaller dem for organisk solidaritet og mekanisk solidaritet, og de ulike trekkene

ved dem er at de definere hvordan et moderne samfunn står, kontra et gammeldags og ikke-industrielt samfunn. Mekanisk solidaritet er hva *Oxford Dictionary of sociology* definerer som:

*The solidarity found in pre-industrial societies that rests on shared beliefs and values, located primarily in the collective consciousness*³⁰

Her vil jeg påstå at «the collective consciousness» i dette emnet er Kanunen, og hva den legger i folket den styrer, hvilke normer og verdier den innstiller i menneskene som følger den, og som dermed forplanter seg ut til blodheven, og et samfunn som i stor grad er avhengig av hverandre for å overleve, men ikke som en strukturert felles arbeidskraft, men heller et hvor alle lever av sitt eget arbeid og som er viktig for deres samfunnsstruktur, hele samfunnet er altså veldig homogent, og selv om det finnes ulikheter i det nord-albanske samfunnet, spesielt når det kommer til religion, så var det Kanunen som forhindret større og mer skadelige konflikter enn hva som faktisk skjedde. Jeg vil tørre å påstå allerede her, at det absolutt sterkeste, og bortimot eneste skikkelige båndet de nord-albanske stammene hadde, var Kanunen av Lekë Dukagjini. De hadde ulike faktorer som bandt dem sammen, som skrevet ovenfor, men Kanunen, mer enn noe annet bidro til å binde disse til et folk, slik som den altså også definerer fjellfolket.

Det mest relevante i forhold til denne oppgaven er at Durkheim sier at mekanisk solidaritet inneholder strafferettslige lover veldig likt Kanunen, «penal law»³¹ som han kaller dem. Han skriver at «penal law» uttrykker den grunnleggende betingelsen for et kollektivt liv, og videre at siden samfunnet var så lite, så var de avhengige av disse lovene for å ikke kollapse, siden all kriminalitet utgjorde en utvidet trussel mot samfunnet. Forskjellen her mellom mekanisk solidaritet og organisk solidaritet er at man i mekanisk har ett så tett samfunn, et samfunn hvor alle blir berørt og har en følelsesmessig reaksjon til hva som har skjedd, mens man i et organisk samfunn, så er menneskene ikke like tett knyttet til hverandre, og en kriminell handling berører ikke alle menneskene i samfunnet, men kun den skadede parten. En særs viktig og relevant forskjell her er også at i det strafferettslige systemet i mekanisk solidaritet, så er lovverket bygget opp for å hevne det som har skjedd med en. Loven tillater altså blodhevn i et ledd på å forhindre at konflikten skal spre seg utover resten av samfunnet. I et organisk samfunn så skal loven

³⁰ Scott, John & Marshall, Gordon, 2005, *Oxford Dictionary of Sociology*, Oxford, Oxford University Press, side 614.

³¹ Durkheim, Emile, 1984, *The Division of Labour in Society*, oversatt av Hall, W, D, London, Macmillan Education Ltd. Side 32.

beskytte, man er uskyldig til bevist annet, noe som diametralt annerledes enn hvordan Kanunen utførte sine rettsprosesser.

Man har altså ulike teorier som passer godt inn i hva jeg forsøker å komme fram til, det er ingen tvil for meg at det er en lang kontinuasjons-struktur i det nord-albanske samfunnet, som har veldig vanskelig for å brytes, selv med modernitetens sprang fremover, eller industrialiseringens forsøk på å bryte ned det gamle. Det nord-albanske samfunnet, slik Durham så det, da hun så området Theth for første gang, var som sitert over her, som å være i et land fra en levende fortid, da hun så hvordan menneskene levde, kledde seg, og hvordan de oppførte seg, og man kan muligens anta at levestilen ikke har forandret seg veldig mye fra middelalderen til 1900-tallet. *Longue durée* har virkelig grobunn i Albania siden er et land, og et samfunn som har vanskeligheter for forandringer, og også Durkheims to solidariteter, og aspektene ved dem føler jeg er relevante i forhold til det jeg søker her, og det skal bli interessant om det i det hele tatt har kommet noen forandringer, og hvordan de eventuelt har manifestert seg i blodhevnens tradisjoner.

En ytterligere faktor som jeg føler er viktig å fremheve i dette, og som kanskje kan virke naturlig, er det albanske akademiske syn på blodhevn, og på Kanunen som sådan, og hvilke teorier som blir brukt i analysene. I samtaler jeg selv har hatt med tidligere nevnte Nebi Dervishi, men også andre høyt utdannede mennesker, og mennesker som selv har vært i blodhevn, så er svaret på spørsmålet; «*hvorfor blodhevn fortsatt eksisterer?*» alltid det samme, det er det som fungerer, det finnes ingenting som kan gi deg den rettferdigheten man søker, og at det alltid har vært sånn, det er egentlig ikke noe stort mysterium, slik er livet for dem, og slik kommer det antagelig til å fortsette å være. Den er funksjonalistisk i sin stil, slik som Fatos Tarifa ser det.³² Og det er noe han støtter seg veldig mye til da han forsøker å forklare hvorfor blodhevn har fortsatt så lenge. Han forsøker altså ikke å bruke funksjonalismen til å forklare hvorfor det har startet, men hvorfor det fortsetter, slik han ser det³³, og at det er en mekanisme for stabilitet når den først er på plass. Da tenker han mer på da blodhevn ble kodifisert under Kanunen³⁴, siden blodhevn var til stedet lenge før Lekë Dukagjini levde, men at Kanunen ble en regulerende faktor, og da en funksjon som stabiliserte noe som man kan anta var en veldig voldelig tid.

³² Tarifa, Fatos, 2008, *Vengeance is mine – Justice Albanian style*, Chapel Hill, Globic Press, 99.

³³ Ibidem, side 101.

³⁴ Ibidem, side 102.

Poenget til Tarifa er at i mangel på noen andre alternativer, så ble blodhevn den beste løsningen, og normen med gjengjeldelse fungerte for dem, og noe som samfunnet i helhet var fornøyde med³⁵. Men, etter min mening kan man forsøke å sette et tidspunkt på da blodhevn som vi kjenner i dag startet, og det vil være da Dukagjini kodifiserte den. Selv om tradisjonen i seg er mye eldre, så kan vi tidfeste den versjonen vi kjenner til, til han, noe som også kan gi støtte til funksjonalismen, og at Kanunen kan anses som den funksjonalistiske faktoren i samfunnet, og som ga samfunnet et lovverk å leve etter, hvor det tidligere ikke hadde noe. Men dette kan naturligvis debatteres hvorvidt man kan tidfeste det på denne måten jeg gjorde nå.

Tarifa fortsetter med å skrive at teorien om at de geografiske faktorene, slik som Braudel teoretiserer, i Albania skulle ha noe å si for blodhevns videre overlevelse ikke holder vann, siden den ikke kan fullstendig forklare årsakene til blodhevns eksistens³⁶. Noe jeg tror han gjør en feil ved, siden *longue durée* og det jeg har referert til i *The Mediterranean*, i aller høyeste grad har en funksjonalistisk ånd ved seg, ved at de utelukker seg fra resten av samfunnet, og ved hjelp av de geografiske strukturene rundt seg, har en mulighet til å forsvare seg og sin levestil, og fortsetter å leve slik de vet at de kan, og som har fungert for dem, noe som er i nær slekt med hva også Tarifa skriver. Jeg føler som sagt at han gjør en feil her, og at disse to teoriene er nær hverandre, og har stort potensial i å forklare mentaliteten til folket, noe som er hovedmålet mitt. Det er etter min mening absolutt ingen tvil om at hvis nord-Albania hadde vært et flatt sletteland at det ville blitt totalt okkupert av ottomanene, slik som hele Balkan ble, og også det flate sør-Albania, og dermed ville også med aller størst sannsynlighet tradisjonen med blodhevn forsvunnet. Dette er noe Tarifa selv anerkjenner tidligere i boken, da han siterer Douglas Johnson:

*The conquering arm of the Turk[s] reduced the Bulgarian inhabitants of open plains to complete subjection within a comparatively short time; but a century and a quarter was required to secure a less firm hold upon the mountains of Serbia, while the inaccessible wilds of Albania and Montenegro were never completely subjected to Turkish power.*³⁷

Det virker litt paradoksalt at han da ikke anerkjenner hvilken stor påvirkning de geografiske beliggenhetene hadde på stammefolkets overlevelse, men også deres tradisjon. Til tross for det er

³⁵ Ibidem, side 104-105.

³⁶ Ibidem, side 93.

³⁷ Ibidem, side 19.

hans syn på funksjonalismen og dets innflytelse i det nord-albanske samfunnet interessant og etter min mening korrekt òg.

Tidligere forskning

Når det kommer til tidligere forskning så har det mest interessante aspektet i forhold til min oppgave og hva jeg forsøker å få svar på, er å lese om hvordan andre har sett på feider, hvordan de har blitt definert, hvordan de har blitt utført, om de har hatt noen retningslinjer å gå etter slik albanerne har Kanunen. Årsaken til at jeg velger å gjøre en komparativ undersøkelse i dette avsnittet er todelt. Først, fordi det er interessant å se hvordan blodhevnsfenomenet har utspilt seg i andre områder, som nevnt ovenfor. Altså, hva er likhetene og forskjellene for et fenomen i ulike land, og hva er faktorene for dets vekst eller fall, og om det er noe som kan bli overført til hva jeg skal undersøke senere. Den andre årsaken er at annen forskning på blodhevn i Albania studerer og nevner mye av det samme som jeg har nevnt allerede, men også ting jeg kommer til å nevne senere, og min mening er at det blir relativt repeterende, og at oppgaven blir bedre av å gjøre det på denne måten siden man får et dypere innsyn i blodhevn som sådan. Jeg ber leseren også å tenke på det skrevet ovenfor fra Tarifa som tidligere forskning, og som er interessant også her i dette kapittelet.

Hva som er tilfellet videre i forskningen på Kanunen og blodhevn er at den som oftest har blitt forsket på som en del av en videre studie av Albania, spesielt om man ser på bøkene fra Durham, De Waal og Hasluck. De er etnografiske studier av Albania, hvor Kanunen absolutt er en del av innholdet, men hvor det ikke tillempes noe teoretisk utgangspunkt i et forsøk på å forklare Kanunen eller blodhevn. Spesielt fra Durham og Hasluck så får man inntrykket av at de forsøker å «de-barbarisere» vestens inntrykk av Albania og praksisen av blodhevn. Her vil jeg påstå at selv om ingen av dem eksplisitt sier det, så virker det som at begge skriver på en slik måte som gjør at man får inntrykk av blodhevn utspiller en funksjon for et samfunn som ikke har noen annen løsning. Det som videre er, er at både *High Albania* og *The unwritten law in Albania* blir, av moderne forskere referert til utallige ganger, og de har blitt noe slags referanseverk for hvordan blodhevn og Kanunen har vært, noe jeg selv bruker.

De andre viktige bøkene jeg bruker er fra Tarifa, som jeg har dekt tidligere, og fra Toci, som er redigerer *Historia e popullit Shqiptar*, og dette er mer et oversynsverk over hele Albania sin historie, hvor informasjon om Kanunen kommer i deler der den passer inn, men hvor den er langt ifra det viktigste. Så den eneste av de jeg bruker som er referert oftest til, som virkelig behandler Kanunen og forsøker å forklare den teoretisk er Tarifa. Diana Gëllci som jeg refererte til tidligere

i teksten gjør det også, men hun bruker jeg så lite og hennes referansepunkt i det store og det hele er Durham, som gjør henne til ikke like interessant. Dette er det jeg har funnet, etter hva jeg selv må si har vært en omfattende søkning etter relevant litteratur, angående Kanunen og blodhevn spesifikt, noe som er et problem når man påtar seg en oppgave som denne. Heldigvis har jeg også funnet en rekke artikler som kan hjelpe meg videre, i tillegg til det statistiske materialet som også finnes, selv om det heller ikke der finnes noe teoretisk utgangspunkt.

Keith M. Brown³⁸ skriver i sin doktoravhandling om blodfeider i Skottland fra 1573-1625 om at også hos skottene var ære³⁹ en svært viktig del av hvorfor de sloss. En viktig årsak at å tape ære ville være å tape prestisje, og om man var adelig, så tapte man også makt, så blodhevn var noe som ble ansett for å være naturlig for dem i det samfunnet de levde i⁴⁰. Skottland på denne tiden var et uavhengig kongerike under James IV og de hadde et konstitusjonelt lovverk, men til tross for dette, så var blodhevn noe som ble ansett for å være personlig og som loven ikke interesserte seg så mye i å stoppe, og i uansett så hadde man en veldig liten tillit til at rettssystemet skulle være rettferdig og uten korrupsjon, spesielt hvis saken involverte høyadelig, noe som gjorde behovet for hevn enda mer prekært⁴¹, siden man anså det for å være den eneste mulig for noen slags rettferdighet, til tross for at man visste om konsekvensene.

Brown definerer en feide som et forhold skapt mellom to grupper grunnet en klage eller en konkurranse mellom de to partene, som resulterer i voldshandlinger, eller forhandlinger mellom de to partene⁴², og at man først må analysere de to partene før man kan gå inn i selve feiden, noe man kan godt være enig i, siden det er menneskenes motiv som utgjør feiden, og feiden i seg selv kun er et verktøy eller en struktur der folk agerer etter forsåvidt gitte forutsetninger. Brown skriver at mens blodfeider har potensiale til å skje sentraliserte land, så er sannsynligheten langt større for at det skal skje i land hvor staten er desentralisert, og hvor den ikke klarer å utøve sin makt slik den bør klare⁴³. Altså, så lenge staten er svak, så har den langt mindre mulighet til å kontrollere og å stoppe blodfeider. Dette resonnerer godt med hva min hypotese for min oppgave

³⁸ Brown, M. Keith, 1983, The extent and nature of feuding in Scotland, 1573-1625, University of Glasgow.

³⁹ Ibidem, side 41.

⁴⁰ Ibidem, side 38.

⁴¹ Ibidem, side 77-78.

⁴² Ibidem, side 8.

⁴³ Ibidem, side 19.

er, for så statsmakten er svak, eller i det minste at folk ikke stoler på den, så utover de heller sin egen rettferdighet slik de anser det som best.

Men det var en annen dimensjon til feidene i Skottland, fordi siden det var et kongerike og en etablert stat, så var det ofte adelige menn som kom i konflikt med hverandre, og de brukte sine undersåtter til å drepe for dem, noe som kunne resultere til åpne konflikter, og små slag⁴⁴. Noe som står i kontrast til hvordan de foregikk i Albania, hvor det var forventet at det var mannen som hadde blitt vanæret eller hatt et familiemedlem drept, skulle ta hevnen, altså hevnen var høyst personlig, mens i Skottland så var den også et maktmiddel, og et våpen mot sine fiender. På samme måte kunne de laverestående mennene bli dominert av sin herre til å ikke gå videre med blodfeiden⁴⁵, siden det kanskje ikke var i herrens interesse å være i konflikt. Dette er noe som jeg ikke har sett noen eksempler på at har skjedd i Albania gjennom all litteratur jeg har lest, at noen skulle bli overtalt til å ikke ta sin hevn på grunn av en annens vilje, siden blodhevn var i aller høyeste grad en personlig sak. Men selv om man kan påpeke ulike faktorer og forsøke å definere fenomenet og de forskjellige handlingene folk utførte, så var det en voldelig periode uansett, hvor folk ikke behøvde mye oppmuntring til å utføre fryktelige voldshandlinger, aller minst et angrep på ens ære, eller ens familie.⁴⁶

Brown poengterer også at det ikke fantes noen egentlig struktur rundt blodhevn, for selv om man foretrakk å drepe personen ansvarlig, så var det også like greit å drepe enhver som hadde en kobling til personen⁴⁷. Brown sier at dette er på grunn av at det i motsetning til vendettaene ved Middelhavet, så fantes det ikke noe sosialt press å utføre det på en gitt måte, i stedet var det altså like akseptabelt å drepe enhver som hadde tilknytning. Jeg skal ikke anta å vite hvordan det ellers foregikk på Middelhavet, men dette var noe som var klart kodifisert i Kanunen at ikke var lov, selv om det nå i mer moderne tider har forandret seg.

Det finnes altså både likheter og ulikheter mellom disse to områdenes tolkning av hvordan blodhevn skulle foregå, og æren var noe av det viktigste for dem begge. Som skrevet tidligere så anså ikke fjellfolket at det å drepe for blodhevn eller for å gjenopprette æren for en kriminell handling, men heller noe som måtte gjøres, og noe som skulle bli feiret da det ble gjort. På

⁴⁴ Ibidem, side 87.

⁴⁵ Ibidem, side 87.

⁴⁶ Ibidem, side 55.

⁴⁷ Ibidem, side 43.

samme måte nevner Brown skjedde i Skottland, at det å drepe var ikke kriminelt, men hederlig og for hevn, og således kan man klart se at verdigrunnlaget ikke er noe som kan sammenlignes med i dag⁴⁸, noe som er viktig å forstå i enhver historisk analyse. Perioden som Brown dekker er også, etter hva jeg kan se, langt mer dokumentert gjennom offisielle dokument og arkiv enn hva tilfelle er i Albania, noe som gjør hans jobb betydelig enklere, samtidig som han kan være langt mer sikker i sine analyser.

I sin forskning på blodfeider i det lille øysamfunnet Bellona i Stillehavet har sosialpsykologen Rolf Kuschel⁴⁹ oppdaget noe som, etter min mening er veldig likt det som man kan finne i Albania, nemlig det at på Bellona, ulikt fra Skottland, så levde man etter visse regler angående hvordan blodfeiden skulle fungere, og hvem som skulle være involvert i den, og han referer også til Hasluck og Albania da han påstår at feidene er «rule-governed⁵⁰» ut ifra sosiale normer i stedet for individuelle normer⁵¹. Videre så hadde man regler på hvem som var tillate til å angripe og hvem man kunne angripe, og hvem som ikke var tillatt å drepe⁵². Man var også tillatt til å drepe mannlige medlemmer av personen som har gjort en udåd, selv om man foretrakk å drepe hovedmannen, så var også andre grupper relatert til han lov å angripe⁵³, men i motsetning til slik det var i Albania, hvor man var kun tillatt til å drepe en person som hevn, så var det på Bellona lov å drepe så mange som mulig i den mannlige linjen i et angrep⁵⁴. I motsetning til Skottland, men i likhet med Albania så var det heller ingen som kunne stoppe blodhevn, det vil si ingen hadde makt til å nekte noen å ta sin rettmessige hevn. Kuschel sier at grunnen til dette er at de sosiale normene i samfunnet deres måtte opprettholdes, og det var kun gjennom denne måten man gjorde det på⁵⁵. Det å drepe var ifølge Kuschel en nødvendighet, som etter hvert utviklet seg til å bli den eneste metoden til å løse konflikter på.⁵⁶

⁴⁸ Ibidem, side 76.

⁴⁹ Kuschel, Rolf, 1988, Vengeance is their reply, blood feuds and homicides on Bellona island, København, Dansk psykologisk forlag.

⁵⁰ Ibidem, side 18.

⁵¹ Ibidem, side 221.

⁵² Ibidem.

⁵³ Ibidem, side 220.

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ Ibidem, side 223.

⁵⁶ Ibidem, side 224.

En av de største grunnene til at blodhevn foregår er ifølge Kuschel ære. I motsetning til andre kulturer som drepte for materielle grunner, men i likhet med Albania,⁵⁷ så var ære en av de sterkeste årsakene til drapene som pågikk på øya. Et sterkt ønske om hevn, samtidig som den sosiale forpliktelsen det bar med seg å bli vanæret, gjorde drap til den eneste logiske muligheten, siden når man ble vanæret så var det ikke bare den ene personen som ble det, men hele den mannlige slektsgruppen⁵⁸, og ble den en mann i gruppen angrepet var det som å regne at hele gruppen var under angrep. Her er det snakk om handlinger varierende fra det å hogge ned en kokospalme til det å drepe en person, hvorav begge to ble ansett som såpass alvorlige at hevn var det eneste passende⁵⁹. Om man ikke tok hevn på en vanærende handling ble man sett på som svak, redd og feig, og man gjorde seg selv tilgjengelig for hån fra de andre øyboerne⁶⁰, ikke veldig ulikt det man så i Albania altså om hvordan presset var samfunnet, og utfrysningen gjorde at man måtte drepe.

Kuschel diskuterer også hvorvidt blodfeider er avhengige av å være i områder uten politisk innflytelse, altså områder hvor man må «self-govern» i mangel på andre alternativer. Han påpeker at i motsetning til hva andre forskere har skrevet, så er det ikke slik at mangel på stat gjør at folk bruker blodhevn, og peker blant andre Albania, Montenegro og andre land hvor staten står sterkt⁶¹. Skottland, under tiden Brown forsket på, kan også høre til i denne kategorien. Dette er jo også på en måte det min tekst forsøker å analysere, hvordan blodfeider oppfører seg i henhold til den styrende makten, om det i det hele tatt finnes noen, og det er interessant å se at det er uenigheter angående temaet. Selv Kuschel har delvis feil ved at han bruker Albania som eksempel, siden tradisjonen med blodfeider i Albania startet langt tidligere enn tiden han refererer til, som er Hasluck sin bok fra mellomkrigstiden, her har også Brown et litt mer nyansert syn på saken, at det er i det minste lettere for blodfeider til å blomstre i områder uten statsmakt, i forhold til det Kuschel har. Samtidig er det også sant at tradisjonen har fortsatt også etter at Albania har fått uavhengighet og et politisk styre, men det var ikke slik at den startet da, sannsynligvis startet den heller ikke under den ottomanske okkupasjon, men enda lenger tilbake.

⁵⁷ Ibidem, side 225-226.

⁵⁸ Ibidem, side 226.

⁵⁹ Ibidem, side 227.

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ Ibidem, side 230 og side 23.

En siste angående akkurat dette er at Gopcevic⁶², som Kuschel siterer, skriver i en artikkel om albanere, at visse mennesker er biologisk aggressive, og at det gikk i arv gjennom deres slektstre, og at kun en politisk leder kunne stoppe det, eller i det minste kontrollere det, noe som er verdt å huske når vi kommer til blodhevn under Hoxha sin tid.

Kuschel skriver også at blodfeider på Bellona stoppet veldig dramatisk opp i 1938, noe som han tillegger introduksjonen av religion. Alle feidene og drapene stoppet med introduksjonen av kristendommen⁶³. Noe som står i sterk kontrast til hvordan det var, og fortsatt er i Albania, for tross for at både islam og kristendommen ble introdusert så stoppet det ingen konflikter, men heller tilspisset dem, på grunn av religionsforskjellene.

Det er en langt større diskusjon i Kuschels avhandling angående hvordan man skal definere en blodfeide, enn hva tilfelle er hos Brown. Men de aller fleste virker til å være enige i, at selv om blodfeider ikke nødvendigvis er bra for samfunnet, så fungerer det for dem, også gjennom flere generasjoner, og at det dermed er en slags selvregulerende entitet innenfor en samfunnsstruktur⁶⁴. Dette også ofte uavhengig av hvorvidt samfunnet feidingen pågår er en stat, et kongerike som i Skottland, eller et lite øysamfunn på Bellona. Kuschel støtter seg også til Popisil og Koch⁶⁵ sine tanker om at en blodfeide må ha minst tre voldelige handlinger for å kunne beskrives som en blodfeide, selv om han forandrer det til, i sin studie, til minst tre drap. Det er i mine øyne litt problematisk, for selv om Kuschel muligens behøver en slik avgrensing i henhold til sin egen analyse, vil jeg anse det som en feide selv med bare to drap. Det er mulighet for at feiden stopper etter bare det, siden man i visse områder som gir mulighet for stans på feide enten ved hjelp av blodpenger, eller ved forhandlinger med hjelp fra de øverste lederne i samfunnet. Noe som definitivt hendte i Albania, og i Skottland, og jeg vil heller støtte meg til Browns definisjon av feide som jeg har skrevet ovenfor, hvor egentlig det eneste kravet er at det er en konflikt mellom to grupper, og at antallet voldshandlinger ikke betyr så mye, siden man jo tross alt har kommet i konflikt med hverandre på en eller annen måte, noe som truer ens liv og eksistens.

⁶² Ibidem, side 21.

⁶³ Ibidem, side 232 og side 15.

⁶⁴ Ibidem, side 18.

⁶⁵ Ibidem.

Blodhevnene både i Skottland og på Bellona hadde en viss regulativ ånd, aller mest på Bellona, og det er en kulturell arv for dem begge, spesielt siden de ikke har den tradisjonen lenger. Men ingen av dem har noe i nærheten lignende Kanunen, noe som jeg tror har vært svært viktig i den videre fortsettelsen av blodfeider i Albania. For ser man på de to overnevnte eksemplene, så har det albanske fjellfolket vært i samme situasjoner som dem, med regler veldig like som dem, geografisk vanskelige områder å komme seg til, et voldelig folk alle tre gruppene, bortsett fra at albanerne har Kanunen, noe som har en veldig stor kulturell betydning. For der hvor belloneserne stoppet gjennom religion, og skottene gjennom sin konge, og til tross for at albanerne både har hatt religion og kongemakt, så har de fortsatt med denne tradisjonen. Noe som er veldig vanskelig å forstå, men jeg vil påstå at Kanunen spiller en viktig rolle i hvilken som helst forklaring man eventuelt kommer til å finne. H.E Maude skriver i boken *Slavers in Paradise*:

Only through a knowledge of their history can the islanders of today become fully conscious of their regional identity, and thus guard themselves against the piecemeal of cultural annihilation which threatens them in the present century⁶⁶.

Dette tror jeg er noe som er universelt for alle folkegrupper som føler seg truet av utenlandske styrker, og der hvor det meste har blitt fortalt videre gjennom de eldres minner på Bellona, så har albanerne Kanunen. Noe som konstant minner dem på deres kulturelle arv, og deres kulturelle ansvar, og som minner dem på deres plikt som albanere slik at de kan leve videre uten å bli kulturelt tilintetgjort som Maude skriver om. Selv om det på Bellona ikke finnes noe ekvivalent til Kanunen så er man veldig opptatte av å føre videre deres kultur, og minne om hvordan ting var før⁶⁷. Det er i det hele tatt veldig interessant å se hvor lik mentaliteten er mellom folk som har møtt hverandre tidligere, og hvor like deres tanker om hvordan et samfunn skal styres er.

⁶⁶Ibidem, side 15.

⁶⁷Ibidem.

Geografisk avgrensning og et territorielt rammeverk

Når jeg da skal skrive om et slikt emne, om et folk som bor i høyfjellene i nord-Albania, og relasjonen mellom Kanunen kontra den svake, eller eventuelt sterke, statsmakten, så føler jeg det også er viktig å sette et slags geografisk rammeverk, å forklare hvordan regionen så ut slik at man kan få en dypere forståelse for utfordringene en stat har i å slå ned på dem militært eller lignende. Det kan også være fordelaktig å skrive om hvordan regionen var organisert i ulike militære og administrative regioner, for å forstå hvordan ottomanene hadde en veldig nominell kontroll over nord-Albania.

Fjellområdet i nord-Albania, som skaper en grense mot Kosovo og Montenegro har det ganske illevarslende navnet *Malet e Nemuna*, som betyr «de fordømte fjellene». Denne fjellkjeden er videre igjen en del av de dinariske alpene som strekker seg fra Italia og helt ned til Albania, og hvor det høyeste punktet er Maja Jezercë som er på 2,694 moh., som ligger i Albania. Dette er altså et område med meget høye fjell, og veldig dype daler, noe som gjør tilgangen til området veldig vanskelig på sommeren, for da ikke å snakke om på vinteren. Hasluck beskriver i boken *The Unwritten Law in Albania* hvor vanskelig en reise fra et stammeområde til et annet er, fra et dalføre gjennom et fjellpass til et annet dalføre. For selv om dalførene i seg er brede og frodige så er naturligvis fjellpassene ikke det, og de er særs vanskelig å passere og Hasluck beskriver at fra Shalë-stammen til Bogë-stammen så er den eneste måten å komme seg dit gjennom et fjellpass på 1800 moh.⁶⁸, gjennom noe som hun kaller for Sheep Track Pass⁶⁹, og som hun også da sier, at det er relativt selvklart at man ikke så hverandre så mye fra disse ulike stammene, og også noe som kan gi en forståelse for hvor vanskelig en militær intervensjon kan være. Dette fjellpasset stenges i våre tider også, fra november til mai, grunnet vinteren, og da kan man jo bare forsøke å ane hvordan det var uten noen andre veier for transport.

Også Durham kommer med utallige eksempler i sin beskrivelser av henne reiser og hvor vanskelig det var å komme fra en stamme til en annen, hvor nære hun var ved å gi opp ved flere tilfeller, og da hun skulle forsøke å komme seg over en elv var det primitive og farlige transportmidler i bruk, som også var den eneste muligheten, med mindre man ville gå flere mil i omvei (se bilde 3). I tillegg så behøvde man mennesker som var kjente i området til å finne fram

⁶⁸ Hasluck, Margaret, op.cit. side 3.

⁶⁹ Se bilde 1 for å se hvordan Sheep Track Pass ser ut, og bilde 2 for hvordan den moderne veien i nærheten ser ut.

fra et sted siden disse landsbyene og stammene ikke var akkurat tett befolket. Dette er jo bare et eksempel, men slik har det vært gjennom hele det nordlige Albania, og det er kun med moderniseringen og at landet har fått en infrastruktur, at disse områdene er langt mer tilgjengelige enn hva de var tidligere, men ser man bilder fra veier også i dag, så ser man at et slikt type veinett er nede på grusenivå, særlig da i de aller mest ekstreme fjellområdene hvor staten ikke bryr seg i å investere i gode nok veier for det relativt sett lave folketallet som lever der.

«A gravel, singel-track road leads from Shkoder to the valley of Theth in the heart of the mountains»⁷⁰,

skriver Antonya Young i hennes beskrivelse av fjellene i Albania, og veiene inn til dem, og som vi ser på bildet ovenfor som er veien hun beskriver. Når man ser på disse bildene, og beskrivelsene av forholdene så er det ikke rart at spesielt ottomanene hadde problemer med å angripe dem vellykket. Hasluck skriver at den første allværs-veien i nord-Albania ble laget i 1916, da Østerrike-Ungarn okkuperte området under den første verdenskrig.⁷¹

De nordlige albanerne, som blir kalt *geg*, er en av to etniske undergrupper i Albania er også distinkte fra sine motparter i sør, som blir kalt for *tosk*, når det kommer til utseendet, i hvert fall om man skal tro på ulike beskrivelser gjort om dem, og hvor forskjellige de er, i tillegg til religiøse og kulturelle forskjeller. De nordlige albanerne blir beskrevet som vakre, tynne og høye, mens toskene blir beskrevet som små og runde, og med større nese enn gegene.⁷² Dette er interessant for flere grunner, ikke minst for den gjennomgående mellom de to gruppene gjennom de siste hundre årene, men også hvordan Hoxha oppførte seg siden han selv var tosk, da han fikk makten. Om man ser nærmere på beskrivelsene av de to gruppene, kan man se flere likheter med hvordan propagandaen og retorikken fungerte i Rwanda under folkemordet der, mellom hutuene og tutsiene, og det ser ut som en slik beskrivelse av en gruppe kan lede til noe langt verre, som man så i Rwanda, og til dels i nord-Albania, noe jeg skal gå mer inn på nedenfor. Dette peker også Miranda Vickers på, at en slik ordbruk brukt i «vulgær antropologi» for å gjøre en overdrivelse og for å gjøre teksten interessant, kan være veldig skadelig for de som er

⁷⁰ Young, Antonya, 1994, *Coming in from the Cold*, Geographical, vol. 66:1.

⁷¹ Hasluck, Margaret, *op.cit.* side 9.

⁷² Lear, Aaron, 1987, *Albania*, Chelsea House, side 50.

involverte⁷³. Robert Elsie skriver at på grunn av isolasjonen i forhold til resten av landet, så utviklet gegene sin egen kultur og tradisjon, noe som Kanunen er et symbol på⁷⁴. Dette vil da igjen si, at det i større grad er sannsynlig at behovet, på grunn av isolasjon, for en regulerende kraft i området har blitt stort, spesielt når man tenker på at de var ganske bevæpnet i en mye større grad enn hva man skulle tro i et slikt isolert samfunn.

Albania ble av ottomanene delt opp i flere ulike distrikt (se kart 1), kalt *bajrak*, noe som var et militært territorielt område, som hadde en bajraktar, flaggbærer, han som var lederen av stammen, og han ble utpekt av ottomanene, dette er en tradisjon som går tilbake helt til da Albania ble okkupert, og som var en praksis som var utstrakt over hele Balkan. Han kan kanskje best beskrives i moderne termer som en borgemester, noe Guillaume Lejean⁷⁵ kaller han i hans egne beskrivelse av hans reise gjennom Albania. Stammene hadde en forpliktelse til å sende soldater og skatt til Istanbul, og det var bajraktaren som hadde ansvaret for dette. Og som man ser på kartet, så er det veldig mange stammer og landsbyer der, og alle stammesamfunnene var uavhengige av hverandre, noe som gjorde det å håndheve en samlet Kanun, var bortimot umulig, spesielt når man tenker på at de ulike stammene sjelden hadde kontakt med hverandre. Det å bli bajraktar var den høyeste utmerkelsen man kunne få, og det var en arvetittel, den gikk fra far til sønn, eller til den nærmeste mannlige etterkommeren. De som fikk denne tittelen utdelt av ottomanene fikk den vanligvis gjennom å vise stort heltemot på slagmarken, vanligvis mot serberne og montenegrinene. Dette gav dem ikke mer enn en administrativ kontroll, og ofte så ble ikke disse påbudene respektert av folket siden man aldri har respektert en fremmed makt som tar landet deres.

En historie fra Lejean om deres «heltemot» sier at stammen Kelmend, i det ytterste nord i Albania, forteller om hvordan en stamme på rundt 180 hus og 650 menn sto imot og slo tilbake en fremmed hær på hundre tusen soldater i fjellområdet i de albanske alpene⁷⁶. Det er liten tvil om at dette tallet er litt forhøyet, men det forteller mye om hvor vanskelig det var for fremmede styrker å ta over et området med militær styrke, siden fjellene var så store, og fjelloverganger var relativt vanskelige å nå, spesielt med så store hærer, i tillegg til at de lokale albanerne er

⁷³ Vickers, Miranda, 2007, *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, London, I.B. Tauris, side 270.

⁷⁴ Elsie, Robert, 2012, *Northern Albanian Culture and the Kanun*, University of Leiden.

⁷⁵ Lejean, Guillaume, 2011, *Voyages dans les Balkans, 1857-1870*, Paris, pp. 129; 135-149; 374-382 Tatt fra: http://www.albanianhistory.net/texts/1858_02/index.html Oversatt av Robert Elsie.

⁷⁶ Ibidem.

lommekjente i området, og vet dermed hvordan de skal utnytte omgivelsene maksimalt. Til en viss grad minner det om den amerikanske invasjonen av Afghanistan, og vanskelighetene de hadde med fjellområdene i det landet, og hvor vanskelig det er å kjempe mot et folk som dør for sitt hjemland i et området man kjenner veldig godt, kontra en invaderende styrke. Man kan argumentere for at amerikanerne ville lidt samme skjebne som ottomanene om det ikke hadde vært for de teknologiske nyvinningene som uten tvil har hjulpet deres invasjon. Braudel viser også til motet og kamplysten til det albanske fjellfolket, og hvordan mange av dem tjenestegjorde i fremmede hærer som leiesoldater, tiltrukket av

«sword, the gold trapping, and the honours»⁷⁷.

Dette viser mer enn noe annet hva slags krigerfolk det var, og hvordan de ble ansett av resten av Europa, som et barbarisk blodlystent folk, som gjorde alt for gull og ære. Dette blir etter min mening en alt for generell vurdering av et folk, da det er mange ulike nyanser til alle grupper, og jeg vet ikke helt om det er pålitelig å si at albanerne, mer enn noen annen folkegruppe, var mer krigerske eller ville enn andre, spesielt ikke når vi tenker på den blodige tidsperioden vi snakker om her, på senmiddelalderen. Men den tjener jo to saker, den ene som er den europeiske fremstillingen av albanere, og Balkan generelt, som et blodtørst og barbarisk område, som det ikke er mulig å temme, samtidig som den føder den albanske mentalitet i å være det sterkeste, modigste og mest fryktløse folket i verden, noe som etter min mening er generaliserende visvas fra begge sider, hvor det virkelig ikke er noe behov for det.

⁷⁷ Braudel, Fernand, op. cit. side 48.

Analyse:

Den kulturelle bakgrunnen og loven for blodhevn, Kanunen

I denne delen skal jeg forsøke å utbrodere selve lovverket gjeldende rundt blodhevn, for å gi en dypere forståelse av hva vi har med å gjøre, og hvordan den ble praktisert under okkupasjonen av ottomanene. Dette vil da være den første av de tre tidsperiodene jeg skal gå igjennom for så å komme til en fornuftig konklusjon, og denne delen kan godt leses i sammenheng med det neste kapittelet siden Kanunen slik den står beskrevet her, er slik den var under ottomanenes tid, og ble forandret i visse steder gjennom årene.

Her kan det være interessant å først nevne debatten som fantes rundt hvem blodhevn skulle gjelde, altså hvem som skulle omfattes av den i familiene involvert. Her eksemplifisert gjennom en diskusjon mellom Lekë Dukagjini og Skanderbeg⁷⁸, hvorvidt denne diskusjonen virkelig er historisk korrekt kan nok debatteres, men det er liten tvil om at debatten generelt sett var viktig. Forskjellen på Kanunen til Lekë Dukagjini og Skanderbeg, og kanskje en av de viktigste var gjeldende hvem som det var akseptert at man kunne ta hevn på, det vil si, om man kun fikk lov til å ta hevn på den som drepte, eller på hele den utvidede familien. Skanderbeg forsøkte å overbevise Lekë Dukagjini om at blod er blod, og det er det samme blodet i alle medlemmer av familien, og at det dermed ikke utgjør noen forskjell hvem man dreper, så lenge hevnen er tatt. Skanderbeg forsøkte å illustrere sitt poeng gjennom å ta to gutter til en kirkegård og åpne gravene til deres forfedre, den ene gutten var fattig og kom fra en lavtstående familie, mens den andre fra en rik og adelig en. De åpnet disse gravene, og stakk fingrene til barnene, og tok en del av skjelettene til forfaderen av den fattige gutten, og ville se om beinet tok til seg blodet fra det rike barnet, noe det ikke gjorde, og det samme gjorde på motsatt hold. Da dette viste seg at ikke skjedde spurte så Skanderbeg Lekë Dukagjini om han var overbevist at blod suger til seg blod når det er sitt eget, noe Lekë Dukagjini ikke var enig i, siden han anså at eksperimentet ikke var bredt nok til å involvere blodhevner og drap. Så i området hvor Skanderbeg regjerte var det, og har det alltid vært slik at man kunne ta hevn på hele klanen, ikke bare den nærmeste familien, men alle sammen,

⁷⁸ Fox, Leonard, op. cit. 242.

«*fire your gun at a member of the clan*⁷⁹»

sa han. Mens i territoriet til Lekë Dukagjini så var det slik at

«*blood follows the finger*⁸⁰»,

altså at hevn kunne bare tas på morderen, selv om det var akseptert at alle i familien var i fare de første 24 timene på grunn av «kokende» blod, altså at man ikke kunne kontrollere seg, men at man etter 24 timer så kunne man ikke ta hevn på slektninger av morderen. Det er naturligvis vanskelig å vite hvor mye man kan stole på en slik historie, mer sannsynlig er det at det heller har gått rykter om en slik debatt mellom de to store mennene, og at det gjennom folkemunn har blitt preservert, men det er heller ingen tvil om at de møtte hverandre ofte, ikke bare disse to, men klanledere og andre prinser, for utformingen av disse lovene, og enhver gjorde som han ønsket i forhold til sitt territoriet.

Debatten er interessant fordi den illustrerer den veldig store forandringen som har skjedd i Kanunen til Lekë Dukagjini når det kommer til blodhevn, for siden utformingen av Kanunen har vært slik at man ikke skal drepe slektninger, så har den helt definitivt forandret seg gjennom årenes løp, hvorfor og når, er vanskelig å si, men det står slik at i den gamle Kanunen⁸¹ så kunne man kun ta hevn på morderen, men i den nye Kanunen⁸² så har dette blitt utvidet til slik det er i dag, altså at hele den mannlige delen av familien og slekten var i fare. Det kan nok være en god mulighet at folk ikke var fornøyde med å kun ta hevn på morderen, siden han i alle tilfeller gjemte seg i *kullaer* (Store steinbygninger, bygget for beskyttelse og ansett som et sted hvor man er trygg fra fienden, se bilde 4). Dette kan være med å forklare forandringen i loven, siden man gikk fra en ganske organisert og mild form for blodhevn, om man kan kalle det for det, til en ekstrem og bortimot lovløs en, hvor til og med barn var, og fortsatt er, lov til å drepe, noe jeg innbiller meg var langt unna hva den opprinnelige tanken var. Her er det også interessant å påpeke at i Kanunen til Lekë Dukagjini så var alle menn, her må det også legges trykk på menn, like under loven, og en handling gjort mot en fattig mann skulle straffes på samme måte som om den skulle vært gjort mot en prins, stygg eller pen, siden det er æren som er det viktigste, og;

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ Ibidem.

⁸¹ Ibidem, side 172, paragraf 899.

⁸² Ibidem, paragraf 900.

«Soul for soul, God creates all»⁸³

Dette er da i sterk kontrast til Skanderbegs overbevisninger⁸⁴, hvor han trodde at et pent barn var et resultat av pene foreldre, og at gode barn var resultat av gode foreldre, eller godt blod. Han ble overbevist av Lekë Dukagjini da han ble oppfordret å spørre sin mor om hans far var en vakker eller stygg mann, hvorpå moren svarte at han var faktisk stygg, mens Skanderbeg selv var vakker. Han trodde fortsatte ikke på henne, men fikk moren til å sverge St. Mark, noe hun gjorde, og det var kun da han ble overbevist om at alle menneskers verdi er den samme, og at den samme straffen skulle gjelde for alle menneskene. Her igjen, er det vanskelig å vite nøyaktigheten på historien, men dette er altså et møte mellom disse to mennene for å diskutere lovene i landet, hvor også andre ledere var til stedet, og som i det forrige eksemplet, så er det ikke totalt umulig at dette har skjedd.

Kanunen dekker som nevnt tidligere alle aspekter av det albanske fjellfolkets liv, fra fødsel, dåp og til døden, og nær sagt alt man kan tenke seg der i mellom. Dette er naturligvis interessant som et forskningsfelt i seg selv, men ikke helt hva jeg er ute etter, selv om alle sammen er viktige og spiller enten direkte, eller indirekte roller når det kommer til blodhevn, siden den en av de aller største årsakene til drap var tvister over eiendom⁸⁵, eller rettere sagt over jordeiendom, altså dyrkbart land. Dette var strengt regulert i Kanunen angående hvem som eide hva, og hvordan man bestemte akkurat dette, grensene til disse områdene var også strengt overholdt fra den dagen til de ble satt, fram til dagen i dag, med mindre man kjøpte eiendom av hverandre. Det fantes altså et lovverk som skulle løse tvister før det kom til drap, og det fantes også en rettsprosess basert på religion, ære og overtro, veldig ulik den moderne rettsprosessen. Det fantes ulike begrep som nderi(ære), beja(eden) og besa(løftet) som var veldig viktige i strukturen de

Når man da først kom inn i blodhevn, så var det en rekke regler og lover man måtte overholde, om man ikke gjorde det risikerte man sinnet til hele landsbyen og stammen, noe som kunne føre til store bøter, nedbrenning av hus og eiendom, eller bortvisning fra landet i mange år, eller i noen tilfeller for flere generasjoner. Den som drepte, måtte etter paragraf 844⁸⁶ melde til familien til den døde, slik at det ikke skulle være noen tvil om hvem morderen var, dette for å unngå

⁸³ Ibidem, side 170, paragraf 891.

⁸⁴ Ibidem, side 240.

⁸⁵ Nopca, Baron Franz, op.cit.

⁸⁶ Fox, Leonard, op.cit. side 164, paragraf 844.

forvirring og konflikter der det ikke var nødvendig. Og siden vi snakker om et slikt samfunn, hvor ære og mot er viktig, så er det ikke vanskelig å tro at akkurat dette ble gjennomført, siden man var en «ekte mann» om man drepte sin fiende, og da i tillegg at det ikke er noen tvil om at blodhevn var veldig utbredt gir troverdighet til akkurat dette. Han må videre ikke ta våpenet fra den avdøde,⁸⁷ om han gjør det, så inntreffer det to blodhevner, den tredje parten er da resten av stammen, og det er altså en såpass alvorlig handling at det hadde en så alvorlig konsekvens. Det står videre at om hevnene har blitt tatt⁸⁸, det vil si, morderen eller en i hans familie har blitt drept, så har ikke noen av familien noen rett til videre blodhevn, men at de må garantere fred, dette har da helt tydelig ikke skjedd, siden man foretrakk å bare fortsette siden man ikke var fornøyd med hvordan det endte, og da man gjorde det, så gjorde man det i viten om at en i sin egen familie også kom til å bli drept, noe også Hasluck⁸⁹ poengterer. Hva poenget i en slik øvelse er kan være vanskelig å fastslå, men det kan nok være at hatet familiene i mellom gjør at de ikke kan gå i fred sammen.

Videre var det slik at drap ikke var tillat for andre kriminelle handlinger,

«a crime may not be recompensed with blood⁹⁰»

det var altså ikke lov til å drepe tyver uten å havne i blodhevn, til og med hvis huset har blitt brent ned så har man ikke lov til å drepe, noe som er overraskende, ikke minst når man tenker på hvor lite som skal til for at vold skal bli utløst, det tilsier at man ønsket å ha en viss form for styring og kontroll på hva som skjedde. Og ikke minst fordi en situasjon med blodhevn i så små samfunn kan være nokså belastende skulle man tro, og man ønsket dermed å gjøre det vanskelig i visse tilfeller å havne i det. Noe som ikke sammenfaller godt med det faktum at man hadde tillatelse til å gjøre som man ville om ens ære var skadet, men dette igjen viser hvor viktig akkurat den æreskomponenten var i samfunnet. Det er visse motsetninger i lovverket som gjør det litt uklart i forhold til hvordan man skal forstå hvordan en person skulle oppføre seg hvis han var blitt vanæret, siden disse to paragrafene snakker mot hverandre, men jeg tror en årsak er at dette er et lovverk som er samlet over et stort område, hvor alle lovene ikke nødvendigvis har vært helt like, noe som gjør at motsetningene kommer frem. Men det er rimelig å anta at man

⁸⁷ Ibidem, paragraf 847.

⁸⁸ Ibidem, paragraf 902.

⁸⁹ Hasluck, Margaret, op. cit. side 192.

⁹⁰ Fox, Leonard, op.cit. side 174, paragraf 909-913.

ikke anså det som vanærlig å bli angrepet, stjålet fra, eller lignende, men heller en kriminell handling som det fantes et system og en prosess som gjorde det sikkert at hvis noen var skyldige, så ble de straffet, for dermed å unngå at man havnet i blodhevn, for om man drepte noen for slike handlinger, så var det den som drepte som var skyldig i blodheven⁹¹.

Man har også andre reguleringer for samfunnet og hvordan dynamikken fungerte mellom de ulike stammene, som for eksempel i 1906 i stammeområdet Kurbin⁹² nordvest i Albania, ble det bestemt ved en generalforsamling at alle som slutter seg til politiet vil huset sitt brent ned, og vil bli eksilert resten av livet sitt. Om noen skulle gå til den tyrkerne med en klage mot en kristen, så ville han bli bøtelagt med 1000 grosh, jeg dessverre usikker på hvor mye en grosh er, men jeg antar at det er en anselig sum ment til å avskrekke folk. Dette vil si at ethvert stammeområdet kan forandre Kanunen til sine egne behov, og at selv om det store rammeverket består, så gjør man altså forandringer slik tidene krever. Men man var motvillige til å forandre Kanunen så mye at rammeverket ble borte, og i spørsmålet om man skulle straffe en mann i sin egen stamme, Shosh⁹³, for et lovbrudd begått mot stammen Gjan ville bety at man anså seg selv som nasjon i stedet for en samling av frittstående stammer, noe som var tydeligvis totalt uaktuelt, for man ønsket å være uavhengige av hverandre, siden man aldri hadde en garanti at de andre stammene ville vedta de samme lovene som Shosh gjorde ville bety at man lå i en svakere posisjon enn hva de andre stammene gjorde.

Utenom visse gitte dispensasjoner for mord, så var alle drap god nok grunn til å gå inn i blodhevn, men her er det helt essensielt å huske på at det er kun drap som er god nok grunn til å gå inn i blodhevn, og vanære, siden man ble regnet som død om man ble vanæret i øynene til samfunnet man levde i, man hadde ikke lenger noen rettigheter.

Den fantes to muligheter for å få slutt på feiden, den ene var at den familien gikk tom for menn, slik at det ikke var noen igjen å ta hevn på, noe som faktisk har skjedd. Den andre måten er megling og senere forsoning familiene i mellom, noe som i visse tilfeller kunne være nær umulig, siden det alltid var en part som hadde mistet en på sin side nylig, og som var ivrige på å ta hevn. Men det skjedde altså, det ble betalt en viss sum med blodpenger til familien av det første offeret, samt et våpen som overhode i familien selv valgte ut og som den andre parten var

⁹¹ Ibidem.

⁹² Fox, Leonard, op.cit. side 256.

⁹³ Hasluck, Margaret, op.cit. side 152.

tvunget til å gi ham. Etter dette skulle det finnes garantører av blodet, disse hadde i oppgave å holde freden og å hindre den parten de hadde ansvar for i å gjøre noe galt.⁹⁴

Dette var altså de eneste mulighetene man hadde, om man kun unnlot å ta hevn og bare lot konflikten ligge, så var det skammelig og som en følge av det, all den sosiale avstraffelsen som nevnt ovenfor. Det var andre prosesser for andre deler av samfunnet, en hel struktur som baserte seg på eden gitt av en mann og som også baserer seg på respekten for de eldre i samfunnet. Det er en veldig interessant del av samfunnsstrukturen, men for oppgavens del og dens struktur tror jeg det er fordelaktig om jeg ikke går for mye inn på det. Det må her presiseres at jeg skriver om sent 1800-tallet, og tidlig 1900-tallet, siden det er da materialet til denne boken ble samlet og boken skrevet. Men det er mer enn trygt å anta at disse lovene har vært i funksjon lenge for Gjecovi samlet dem, og mange av dem er enda i verk i dag. Men jeg har forsøkt å klargjøre Kanunens innhold gjeldende blodhevn, sånn det har blitt forstått tidligere, og hvordan det har blitt praktisert, det sagt, så er det gjort en del forandringer i den i moderne tider, men det kommer jeg tilbake til, men siden tidspunktet for Gjecovis samling av lovene så må kan man nok bare si med sikkerhet at denne perioden gjelder for årene rundt hans samling, og kanskje litt tidligere. Man kan vel si at man kan gå tilbake til begynnelsen av 1800-tallet som et passende tidspunkt i å stadfeste at de samme lovene gjaldt over denne perioden, om man tar med i betraktningen folkets minne og tradisjonen ved å føre lovene videre gjennom folkemunne. Noe sikkert kan man uansett ikke si, siden de aller fleste seriøse bøker fra ottomanenes tid kommer fra rundt århundreskiftet og framover, som for eksempel Durham og Hasluck, og veldig liten seriøs forskning hadde pågått før den tiden, og da blir jo også Kanunen i seg den viktigste kilden for tiden under ottomanene, og som bortimot alle andre også har basert seg på. Så forklaringen av loven, og det at lovene i det hele tatt er i Gjecovi sin samling beviser at det er lover som faktisk er i bruk på denne tiden, noe som, om noen skulle påstått at ottomanene hadde en sterk innflytelse over regionen, er ganske besynderlig siden de hadde en egen grunnlov, som albanerne ikke respekterte i det hele tatt, og hvor de brukte sin egen.

Kanunen under ottomanene, 1890-1905

Franc Nopca samlet tall fra 1890 til 1905 gjennom flere forskjellige bispedømmer og kloster i soknene (se tabell 1), hvor områdene ligger kan man også se på kart 1. Her kan man se hvor

⁹⁴ Ibidem, side 182, paragraf 969-975.

utbredt drap var, og da som en naturlig konsekvens blodhevn, og det var visse områder som var mer utsatt enn andre, og Nopca skriver at det er kun 19% av det totale tallet som viser at drap har vært årsaken, og han spekulerer videre i at enda færre igjen var blodhevn, de har mest sannsynlig startet blodhevn, da er det snakk om områdene han har vært igjennom, og visse områder kom han seg ikke til i det hele tatt, og da at tallet mest sannsynlig ville vært langt høyere om han hadde hatt mer komplett data. Men likevel så viser disse tallene hvor utbredt drap var rundt denne tiden, som var under ottomansk styre. Nopca sier at folk ville heller bli drept enn å dø av alder⁹⁵, noe som tilsier at prinsippet om ære var veldig sterkt, og den mannlige kulturen mytologien rundt dette var noe av de farligste for samfunnet. Blodhevns-prosenten er her også på sitt høyeste og det er kanskje rimelig å anta at tallet i realiteten er høyere også, på grunn av visse mangler i dokumentasjonen, og hvor relativt ustrukturert samfunn var på den tiden, og man ser at det er flere år som ikke er gjort rede for i den periode Nopca har dokumentert. I visse områder var antallet så høyt som 42,3%, og man må huske på at dette er kun tall fra den kristne delen av området, og i den muslimske delen kan man også anta at prosentandelen minst var like høy som i den kristne. Det hadde vært fordelaktig med en komplett oversikt over hvor stor prosentandel av drap var for blodhevn, men tallene fra Nopca beviser akkurat hvor sterkt Kanunen sto, men også hvor troende folk var til blodfeider.

Bare ut i fra disse tallene kan man se virkelig hvor lite kontroll den overstående statsmakten hadde, og hvor reell makt Kanunen hadde. Men det er likevel interessant å tenke på, som tittelen på denne teksten er, at folket virker til å ville ha en skikkelig regjering som straffer dem som gjør galt på en rettferdig måte, noe som kom til syne da Durham var i Albania da den nye konstitusjonen i det ottomanske riket kom til under den Young Turks-revolusjonen som skulle forandre deres stilling i riket. Mentaliteten tidligere hadde vært som Durham skrev det, at det eneste de trodde på var Kanunen, og siden det ikke var noen soldater til å tvinge dem til lydighet kunne menneskene gjøre som de ville.⁹⁶ Dette viste seg også under ekspedisjonen til Karl Steinmetz gjennom nord-Albania i 1904, hvor han trengte en *yol-teskere*, altså en tillatelse fra det austro-hungarske konsulatet for å reise til Albania, men siden han skulle gjennom nord-Albania

⁹⁵ Nopca, Baron Franz, op.cit.

⁹⁶ Durham, Edith M, op. cit. side 194.

visste alle at man ikke trenger noen *teskere* fra noen myndighet, siden man ikke har noen respekt for slike ting.⁹⁷

Men den tiende august i 1908, noen dager etter at konstitusjonen ble vedtatt, så kom alle bajrakterene fra alle stammene, sammen med deres soldater til Shkodra, som er den største byen i nord-Albania, for å feire konstitusjonen og for å se hva slags effekter den ville ha. Det ble også gitt en universell besa fra lederne fra de ulike stammene, altså løfte om temporær fred var blitt gitt mellom alle stammene, noe som betød at all blodhevn for noen få måneder ikke eksisterte, fordi man var så nysgjerrige på hva denne nye konstitusjonen til ottomanene skulle bringe, siden det var ment at den nye regjeringen skulle være rettferdig mot albanerne og at en ekte stat skulle komme inn⁹⁸. Dette vet vi jo nå at ikke skjedde, og at bare noen få år etterpå så fikk albanerne sin uavhengighet, men det er interessant å se hvor ivrige fjellfolket var for en ny regjering, eller en ny statsmakt som kunne ta vare på dem og behandle dem på en skikkelig måte. Men det var nok en veldig forsiktig optimisme siden det ottomanene gjennom 500 års okkupasjon ikke hadde vist noen interesse for nord-albanernes anliggender, bortsett fra å ha en administrativ kontroll som nevnt tidligere. Det faktum at albanerne og ottomanene veldig lenge hadde vært fiende, helt tilbake til Skanderbegs tid, og deres invasjon av området gjorde at noe samarbeid var svært vanskelig.

Durham nevner også en samtale hun har med en ung mann som sier at de behøver en ny regjering, en regjering som behandler dem godt, en konge som den Durham hadde, altså den engelske kongen, men han ville ikke gi slipp på blodhevn, siden det var snakk om hans ære.⁹⁹ Det virker til å være at strukturen rundt blodhevn er så dypt grodd inn i mentaliteten til folket, at selv om de fikk et nytt og moderne styre ville de anta at blodhevn var normalt og noe lovlig å gjøre, og at de ikke ville akseptert noe annet. Det later til at man var villige til å akseptere endringer i sine liv, og endringer gjort til loven, men blodhevn er noe som går utenpå dette, det er langt mer personlig, og dermed også langt vanskeligere å stanse, særlig med en så svak stat som ottomanene var gjeldende Albania. Durham sier også at til og med offisielle representanter for ottomanene ikke våget å gå inn i fjellene, med mindre de ble lovet at de var trygge, også

⁹⁷ Steinmetz, Karl, 1905, Ein Vorstosz in die noralbanischen alpen, Wien & Leipzig, A. Hartleben, Tatt fra: <http://www.albanianhistory.net/texts201/AH1904.html>, Oversatt fra tysk av Robert Elsie.

⁹⁸ Durham, Edith M, op. cit, side 209-214.

⁹⁹ Ibidem, side 156.

representanter som skulle snakke i fjellfolkets interesse var i fare, siden de jobbet for ottomanene. De største stammene hadde representanter som jobbet i et råd, altså i Shkodra, hvor de kunne komme med klager og lignende, som ble kalt *bylykbasha*, en muslim, utnevnt av regjeringen. Presidenten for dette rådet var også en muslim utnevnt av regjeringen, og han ble kalt *sergherdé*. Og det faktum at disse to ikke kunne bevege seg fritt i et område hvor de teoretisk sett regjerte sier veldig mye om hvordan situasjonen var, og også litt om hvor liten innflytelse regjeringen hadde¹⁰⁰, og hvor lite respekt man hadde for den.

Det faktum at de også hadde generalforsamlinger i landsbyene og bajrakene for å diskutere lovverk, og til og med ekstraordinære forsamlinger hvor mange stammer fra ulike deler av området samles, da for å diskutere og debattere dagens problemer, tyder på at den ottomanske styringen var veldig svak, og at albanerne faktisk som Durham sa, gjorde som de ville. Og det er heller liten tvil om at Kanunen slik vi kjenner den i dag fikk sin fødsel under den ottomanske okkupasjon, og at Kanunens makt var på sitt absolutt høyeste med den statsmakten. I tillegg til dette, så sier Durham at albanerne og ottomanene hadde blitt enige om at albanerne kunne beholde sine tradisjoner uten noen forstyrrelser, men at det alltid var ottomanene som brøt denne enigheten, og innimellom gikk inn i fjellene med soldater.¹⁰¹

Det ble lagt til lover i Kanunen kontinuerlig og det finnes en rekke eksempler i Kanunen på hvordan loven skal tolkes slik at ingen misforståelser skal forekomme. I det hele tatt at Kanunen eksisterte i stedet for lovverket til det ottomanske riket sier noe om deres makt og kontroll over området. I visse områder hadde man til og med årlige generalforsamlinger¹⁰² for å diskutere, ikke veldig ulikt det man hadde i Norge, da de folkevalgte møttes i årlige storting etter løsrivelsen fra Danmark. Så man forsøkte på sin egen måte å lage en slags statslignende struktur innen det ottomanske riket, noe jeg tror var ut av nødvendighet, samtidig som den albanske nasjonale oppvåkningen hadde startet i disse årene. Det er også finurlig å se at det er bortimot ingen nevning av ottomanene i Kanunen, bare visse tillegg som jeg har referert til tidligere, så det er nok naturlig å si at Kanunen aldri har vært, og aldri kommer igjen til å være så sterk som den var under det ottomanske styret. Det er i det hele tatt en veldig liten utvikling å spore i samfunnet, og det er slik det har alltid har vært, og jeg vil tro at det å se noen forandring gjennom ottomanenes

¹⁰⁰ Ibidem, side 27.

¹⁰¹ Ibidem, side 28.

¹⁰² Fox, Leonard, op. cit. side 250.

okkupasjon av Albania vil være svært vanskelig, og at det albanske fjellsamfunnet har stort sett vært likt som det var på 1500-tallet, som det var tidlig på 1900-tallet.

Durkheim sine tanker om hvordan et samfunn oppfører seg i et gitt stadiet av sin evolusjon passer også godt inn her, for det er ingen tvil om at nord-Albania under tiden dekket her, har vært, hva han ville kalt for en «mekanisk solidaritet», slik den er beskrevet tidligere. Disse menneskene vil jeg påstå var avhengige av å ha en slik samfunnsstruktur for å overleve og for å ikke bli helt overløpt av utenlandske trusler. Samtidig som de var avhengige av å ha en rettstruktur, som for dem var en rettferdig en, og hvor alle visste sine posisjoner i samfunnet, og hva som ville skje om man handlet på en eller annen måte. Jeg vil også da påstå at hvor enn blodig blodhevn var, og hvor enn skadelig man kan si den var, så var man avhengige av den, av dets eksistens i slikt selvregulerende samfunn som det var, og som Durkheim beskriver selv, og som Tarifa ganske korrekt konstaterer for albanerne i denne tiden. Blodhevn, men Kanunen spesielt tjente en særs viktig funksjon i samfunnet, og som sagt så har nok Tarifa fullstendig rett i sine tanker.

Jeg vil også si at man kan ha en viss forståelse for hvorfor dette systemet eksisterte, rett og slett i mangel på noe bedre, spesielt i en tid hvor man var okkupert i hundrevis av år. Slik har jo også blodhevn fungert gjennom alle årene ottomanene okkuperte Albania, helt tilbake til 1300-tallet, og man kan definitivt se at det er en langvarig og dypt inngrodd mentalitet i folket, som gjorde at den overlevde okkupasjonen, og kanskje noe som også hjalp folket med å overleve den. Ved å gjøre seg uavhengige av noen andre enn sitt eget system og sine egne verdier, ved å trekke seg tilbake som Braudel beskriver, å ha sitt eget samfunn og sin egen samfunnsstruktur innenfor et stort rike. Hadde man ikke gjort dette, er sannsynligheten stor for at assimileringen hadde blitt total, og at man i større eller mindre grad ville regnet seg som tyrkere i dag, i stedet for albanere som de gjør nå.

Blodhevn under Enver Hoxha, 1945-1991

Forskning på Kanunens innflytelse under Hoxha representerer flere vanskeligheter, først og fremst er det den nær sagt totale mangelen på noe material som er kjent og offentliggjort¹⁰³, ikke bare for Kanunen, men for alle deler av kommunismens tid. Heller ikke Robert Elsie, som jeg har referert til flere ganger ovenfor, har ingen dokument som klargjør situasjonen nærmere. Det representerer også vanskeligheter fordi man kan ikke være sikker på hva motivene har vært for Hoxha sin sterke undertrykkelse av Kanunen og menneskene den rådde over.

Mine tanker rundt dette er at først og fremst var Hoxha fra det sørlige Albania, han var en tosk, mens de nordlige var geg, ikke bare dette, men også kongen av Albania, før den andre verdenskrigen, kong Zog I, var også geg. Disse to gruppenes hat mot hverandre kan ikke undervurderes, spesielt i en tid som vi her snakker om, og spesielt siden kongen hadde en vane for å favorisere gegene over toskene til høytliggende stillinger, men også generelt sett i hans politikk, noe som gjorde at en vedvarende bitterhet fantes da han ble kastet. Når Hoxha vel kom til makten så var hans hovedfiender anti-kommunistene i nord¹⁰⁴, disse kjempet mot kommunistisk overtakelse under krigen, og fortsatte med sine aktiviteter også etter krigen, noe som gjorde dem til en trussel naturligvis, også grunnet deres lange historie som krigere, og hvordan tidligere statsmakter hadde behandlet dem. Det faktum at gegenes språk og dialekt ble gjort forbudt 1952 tilsier at noe slik kan ha vært en faktor¹⁰⁵. Jeg har mine tvil om hvorvidt Kanunen og blodhevn i seg var Hoxha sitt hovedmotiv for å slå nord-albanerne ned, selv om det ville være naturlig for en kommunist som Hoxha å ikke la noe annet mulig lovverk eksistere under hans regjeringstid. Hoxha sitt mål var nok mer å stanse eventuelle rebeller og lignende som kunne skape store problemer, og han lyktes i å slå dem ned, og drepe nesten alle bajrakterene, eller stanse dem på andre måter¹⁰⁶. Men så tilsier det faktum at blodhevnen blusset så kraftig opp igjen etter kommunismens fall at hva Hoxha gjorde ikke hadde noen reell effekt, at han egentlig bare stanse den midlertidig, men han klarte ikke å forandre på mentaliteten, kulturen og tradisjonen til fjellfolket og å skape en fjern fortid når det gjelder Kanunen. Den videre

¹⁰³ Alston, Phillip, 2010, Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, side 19.

¹⁰⁴ Toci, Fatmir op. cit. side 187.

¹⁰⁵ Doll, Brandon, 2003, The Relationship between the clan system and other institutions in Northern Albania, Southeast European Studies and Black Seas Studies, 3:2, Side 159.

¹⁰⁶ Toci, Fatmir, op. cit. side 187-188.

svekkelsen av nord-Albania finner man også i drapene på mange bajrakterer og fengslingen av andre, siden de var anti-kommunister og sloss åpent mot dem rett etter krigens slutt, i det som kan sies å være en kamp om makt i et vakuum etter en krig, men som også ble en stor svekkelse etter konfliktens ende, da det fantes få ledere igjen i nord til å stå imot, eller til å hjelpe folket som nå var stort sett uten ledere slik de alltid hadde vært,¹⁰⁷ og det generelle systemet rundt bajrakene og arvetittelen forsvant under Hoxha, noe som er en logisk slutning da man vet at Hoxha ikke ville ha noen potensielle rivaler politisk sett, eller heller at makten hans kunne bli underminert av noen annen.

Nebi Bardhoshi spekulerer i at Hoxha sin undertrykkelse av Kanunen kan vel ha basert seg på en frykt at den kan uttrykke mostand mot systemet¹⁰⁸, men at de ikke finnes noen offisielle dokument som uttaler seg om dette. I stedet for å advare mot farene som Kanunen kunne utgjøre mot regimet, så skjulte han det under andre motiv som en måte å rettferdiggjøre hans forandringer i nord-Albania. Hans uttalte motiv var blant å frigjøre kvinner fra Kanunens lovverk, for som beskrevet ovenfor, så var kvinners verdi i samfunnet veldig lav, og Hoxha sa, som en del av den kommunistiske retorikken at kvinner ble sett på som en privat eiendom¹⁰⁹, som gjør kvinner om til slaver og som dermed kan selges og kjøpes, og han ønsket heller å gjøre alle en del av samfunnet, hvor alle jobber og bidrar til statens forstørrelse¹¹⁰. Noe som kan lett ses på som et retorisk grep for å få gjennom forandringer og hans kamp mot albanernes «arkaiske fortid»¹¹¹, hvor han forsøkte å skape en «ny»¹¹² albansk mann og et moderne albansk samfunn. Så dette var like mye en kulturell strid og kamp for moderniteten ifølge den offisielle linjen, som det var en kamp mot en albansk grunnlov som potensielt sett kunne være en trussel mot staten, noe jeg personlig mistenker at den i hvert fall delvis var. Men det er nok ingen tvil om at kvinners situasjon ble bedre under kommunismen enn hva den var tidligere, spesielt når man ser lovverket som jeg refererte til tidligere, og hvordan kvinner skulle bli behandlet, og det var en bred og aggressiv krig mot den gamle mentaliteten mot kvinneundertrykkelse, samtidig som det

¹⁰⁷ Toci, Fatmir, op.cit. side 187-188.

¹⁰⁸ Bardhoshi, Nebi 2013, *The Anthropological Field on the margins of Europe, 1945-1991*, edited by, Boskovic Aleksandar & Hann, Chris, Zurich, Lit Verlag GmbH, side 182.

¹⁰⁹ Bardhoshi, Nebi, co.cit side 184.

¹¹⁰ Toci, Fatmir, op.cit side 187-188.

¹¹¹ Bardhoshi, Nebi, op. cit. side 182

¹¹² Ibidem, side 183.

var et forsøk på å få aksepterende holdning i befolkningen at Kanunen var en utdatert levedøse og at man måtte komme inn i det moderne århundre¹¹³.

Kvinnenes rolle i samfunnet blir også uthevet av James S. O'Donnell som knytter deres frigjøring opp mot blodfeidens slutt¹¹⁴, og det finnes en nær knytning mellom de to utviklingene, noe som kan virke merkelig, spesielt med tanke på hvor voldelig og hvor mange statlige drap ble begått under kommunismen, som Arsovska påpeker;

'The communists nationalized hakmarrje [blood feud], then, all revenge killings were to be carried out by the party ... Everyone owed them blood'¹¹⁵

og samtidig som familiene til de drepte ble drevet til vekk og til dypt inn i Malet e Nemuna, så det var tvert imot en lang sterkere kraft som trykte alle ned, ikke bare kvinner, men hele samfunnet de bodde i, i et typisk kommunistisk land, hvor den feilslåtte politikken med kollektivisering av landområdene skulle vise seg fatale etter kommunismens fall. O'Donnell skriver sågar at under Hoxha sin tid så begynte albanerne mindre og mindre å tenke på seg selv som en samling av stammer, men heller som en del av nasjonen Albania¹¹⁶, noe som, for alle som har studert albansk historie ville virke som en ganske merkelig uttalelse, spesielt når man ser på antall statlige drap og hvor mye indre problemer landet hadde under Hoxha sin regjeringstid. Hoxha forbød da også blodhevn offisielt¹¹⁷, og beskrev Kanunen som en etterlevning av føydalismens tid, og gjorde det forbudt å forsvare familiens ære, og mordere som praktiserte denne tradisjonen ble selv dømt til døden av staten. Det er mer sannsynlig at klassekampen som pågikk i Albania, og Hoxha sin måte å vinne den på, var først og fremst å kvitte seg med den absolutt største kulturelle roten albanerne hadde, og la dem starte på ny under hans ledelse, hans uttalelse om en «war against backward customs»¹¹⁸, og han klassifiserte Kanunen som et føydalt-borgerlig fenomen.¹¹⁹ Man forsøkte altså å skape en ny kulturell identitet hvor Kanunen var bare

¹¹³ Toci, Fatmir, op. cit, side 287-288.

¹¹⁴ O'Donnell, S. James, 1999, A coming of age, Albania under Enver Hoxha, New York, Columbia University Press, side 97-108.

¹¹⁵ Arsovska, Jana, 2006, Understanding a 'Culture of Violence and Crime': the *Kanun of Lek Dukagjini* and the Rise of the Albanian Sexual-Slavery Rackets, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, Vol. 14/2, 161-184, side 168.

¹¹⁶ O'Donnell, S. James, op. cit. side 108.

¹¹⁷ *Ibidem*, side 168, ingen ytterligere kilder oppgitt.

¹¹⁸ Bardhoshi, Nebi, op. cit. side 184.

¹¹⁹ *Ibidem*, Side 14.

et minne, og som en kulturell fortid, mens man forsøkte å skape en ny identitet og kultur på linje med hva regjeringen ønsket¹²⁰. Hoxha skapte jo også verdens første ateist-stat, og Kanunen, var nært knyttet opp til både islam og kristendommen, og det var således en svekkelse av begge institusjonene. Noe som blir slått opp som propaganda av Hoxha, som en stor seier for han, at han klarte å utføre dette, men som i stedet ble stående, slik det står i *Historia e Popullit Shqiptar* som en pyrrhisk seier, siden han faktisk bare gjorde at folket praktiserte i det skjulte.¹²¹

Man har forsøkt å forklare blodhevns stans med mange ulike vinkler, at kvinners rettigheter har blitt bedre, at utdanningsnivået har blitt langt høyere, men min tro er at når man tar inn ulike faktorer som nord-albanernes tradisjon, kultur, begrep av ære, og en sterk mistillit til alt som har med statlig makt å gjøre, så faller jeg heller på at det er statens sterke hånd, de strenge straffene, de drepte folk som begikk blodhevnsdrap og internerte mennesker som fulgte Kanunens normer¹²², og en pågående interesse og tilstedeværelse fra staten for det nordlige området som gjør at blodhevnen stanset opp under denne perioden. Man kan bare se på det påtagelige kaoset både før og etter kommunismens tid for å se hvor dypt dette var grodd inn i folket, og hvordan eller kan man forklare hvor lett det blusset opp igjen, til tross for høyere utdanning og kvinners rettigheter.

Det har nok med andre faktorer å gjøre enn dette, noe som statistikken fra statistikkene utferdiget av Xhavit Shala hvor man av tabell 2 kan se at prosentandelen av blodhevn fra 1946 til 1955 ikke var veldig mye lavere enn hva den var under Nopca sine undersøkelser, mens den faller dramatisk etter disse årene, noe som kan antas å være de årene hvor regimet virkelig slo ned på Kanunen og nord-albanerne, men så ser man at innimellom så blir tallet litt høyere igjen i visse år, noe som tilsier at praksisen var langt ifra fordrevet og ødelagt, men at den tvert imot var fortsatt i mentaliteten til folket, men muligens mer skjult enn tidligere, noe man ser også i 1990 og 1991, hvor statistikkene skjøt opp til tallene som de var under Nopca sin tid. Noe som slår under på føttene om teorien om at en modernisering i Albania virkelig har slått røtter, men heller at den ble på en suksessfull måte trykt ned med ekstreme midler¹²³. Tabell 3¹²⁴, som Elezi har

¹²⁰ Ibidem, side 185.

¹²¹ Toci, Fatmir, op.cit. side 287.

¹²² Sadiku, Mirjona, 2014, The origins of the Kanun: Exploring the development of the Albanian customary law , Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi, Volume 3, ss. 77-95. side 14.

¹²³ Shala, Xhavit, 2003, *Blood Feuds and National Security*, Albanian Center for National Security Studies, side 7.

¹²⁴ Sadiku, Mirjona, op.cit. side 15.

produsert, som også er årene rett før han selv ble statsadvokat, viser også den geografiske beliggenheten til blodfeidene som pågikk i årene 1946 til 1950, og det er ikke overraskende den mest nordlige regionen av dem, Shkodra¹²⁵ (se kart 2), som har den største andelen av drap for blodhevn og jo lenger sør man går, jo færre blodhevnsdrap finner man. Disse tallene viser at blodhevn aldri var helt slått ned, og at den levde videre, selv om den lå nede under den sterke undertrykkelsen fra Hoxha, og til tross for hva mange ulike teoretikere og observatører påstår, så lyktes aldri Hoxha å fjerne den helt, og ser man at i 1991 så var antall blodhevnsdrap oppe på 18% i tabell 2, så er man ikke direkte langt unna tallene slik de var under Nopca sine undersøkelser, hvor det lå på 19%. Elezi var selv en kommunist og en av Hoxha sine betrodde forskere i å utforme denne nye staten og nye kulturen og jobbet også som statsadvokat i høyesteretten i Albania fra 1951 til 1955, og man vil dermed anta at hans kilder og hans resultat er til å stole på, siden hva Elezi ville fått ut av å produsere falske tall, ville slik jeg ser det, være verdt veldig lite. Shala sin statistikk tar uheldigvis ikke for seg de regionale forskjellene angående hvor drapene pågikk, men som vi ser på tabell 3 og tallene der som viser at Shkodra er regionen med den absolutt høyeste andelen, kan man rimeligvis anta at denne trenden fortsatt også i de videre årene, spesielt med tanke på at det var der Kanunen og blodhevn har alltid stått sterkest.

Det er liten tvil om at Kanunens status under Hoxha var svak, om det er ønskelig at den skulle være svak av de årsakene som Hoxha forårsaket kan diskuteres, da mennesker ble drept, deportert eller de bare forsvant om det gjorde noe som brøt mot ideologien og der hvor blodhevn ble kriminalisert¹²⁶, og om man ser på hva jeg er ute etter i oppgaven, så ser man den sterke korrelasjonen med sterkt statsmakt og svak Kanun, det er det heller ingen tvil om, og i så måte så er perioden under kommunismen den rake motsetningen til begge de to andre periodene, i hvert fall statistisk sett ganske dramatisk.

Samtidig som blodhevn ble mer og mer sjeldent og den generelle makten til Kanunen var svekket, så lå den alltid latent i nord-Albania, noe man ser ved den dramatiske økningen av feider etter kommunismen. Samfunnet i seg forandret seg nok til en viss grad, det ble et mer industrialisert samfunn, men da snakker vi relativt sett i forhold til Albania hvordan det var før,

¹²⁵ Shkodra er både en av de eldste byene i Albania, men også et fylke, og disse tallene tar for seg hele regionen, og alle stammene som vist på kart 1.

¹²⁶ Sadiku, Mirjona, op.cit, side 14.

og ikke i sammenligning med noen annen stat, men det virker til at samfunnet i seg ikke glemte sin kultur, men heller måtte holde den skjult for diktaturet, og heller praktiserte den i skyggen.¹²⁷ Men det faktum at tallene på blodfeider innimellom under kommunismen plutselig skjøt opp gir videre troverdighet at Hoxha sin politikk i det store og det hele var feilslått, og at han ikke klarte å forandre på noen ting, han bare klarte å brukte makten til å holde den nedtrykt i en periode. Men Kanunen har altså overlevd 500 år med ottomansk styre, og 50 år med kommunistisk styre, i varierende styrke, men likevel så er den der, i folks minne og kultur, og det vil være interessant å se hvordan det ligger til i dag.

Men hva er da årsaken til at folk begikk blodhevnsdrap til tross for alle truslene om fengsling, henrettelser og at man kom i blodhevn med staten om man drepte? Hva gjør at en befolkning fortsatt holder fast ved det gamle? Jeg innbiller meg at tankene til Braudel angående mennene i fjellene vil være relevant her, siden han beskriver veldig godt at primitiviteten til folket aldri forsvinner, selv om det kommer nye makter inn med sine lovverk, og menneskene i større grad vil trekke seg tilbake til det kjente og det som man vet har fungert for dem i århundrer, og at i *longue durée* så består blodhevn mens statsmaktene forandres, så holder man like sterkt ved det gamle og historiens gang bare blåser forbi slike samfunn. Det virker som at samfunnet låser seg selv ned, mens det venter på forandringer, og i det skjulte driver med sine gamle tradisjoner, og at de slettes ikke var villige til å gi fra seg sin kultur, spesielt ikke til en som de ikke anser som en av sine egne, når vi tenker på geg mot tosk-dynamikken, og at man anså Kanunen som loven de skulle følge, ikke Hoxha sine resolusjoner eller lovgivninger. Det er langt dypere årsaker, noe som ligger dypt grodd inne i mentaliteten til folket som gjør at å få stoppet den er vanskelig, ikke minst på måten Hoxha forsøkte på ved tvang. Å forsøke med tvang på et så usivilisert og primitivt folk som nord-albanerne virker ganske formålsløst, siden alltid har drevet på med det, og de har alltid hatt ytre fiender som har forsøkt å forandre på deres kultur, eller å stanse blodhevn. Som Braudel sier, så er målet til disse samfunnene å leve slik de alltid har gjort, og venter da som sagt ut de mindre hendelsene i historien, slik at de kan fortsette i sin *longue durée*-tilværelse.

Landet hadde generelt sett gått igjennom en moderniseringsprosess hvor man ikke lenger var like avhengige av hverandre i samfunnet, selv om det nordlige Albania i større grad enn syd var blitt

¹²⁷ Toci, Fatmir, op.cit. side 287.

oversett. Men at samfunnet hadde forandret seg er det ingen tvil om, derfor er det påfallende å se at selv om prosenten på drap for blodhevn var gått ned, og i visse år forsvunnet helt, så virker det som at det lå latent hos folket hele tiden. Som nevnt ovenfor er altså Shkodra den byen med klart flest blodhevnsdrap, noe som kan indikere på at denne nye moderniseringen som Hoxha sto for, og der hvor han åpenbart forsøkte å stoppe Kanunen og dets innvirkninger feilet, til tross for at samfunnet, som Durkheim ville definert det, gikk over til å være en organisk solidaritet. Så da har man en situasjon hvor store deler av samfunnet har forandret seg, så har den gamle tradisjonen holdt seg i livet. Dette er også nøkkelspørsmålet til denne, altså hvorfor har denne tradisjonen overlevd, når det i land som Skottland og på en øy som Bellona, så har man lyktes å stoppe den, og det med langt mildere virkningsmidler enn hva Hoxha forsøkte. Jeg er tilbøyelig til å sette min lit til Braduel, i det minste delvis, da det må være noe med mentaliteten til menneskene som gjør at den overlever, samt at det blodhevn og Kanunen er *longue durée*, mens alle maktskiftene og moderniseringsprosessene bare ser ut til å være hendelser i den store historien som knytter seg til *longue durée* som er blodhevn.

Men om man ser på denne tiden isolert fra hva som eventuelt vil skje i fremtiden, så ser man at hele konseptet med blodhevn ble slått kraftig ned, som statistikkene klart viser. Tarifa sin funksjonalisme har ingen plass her, siden den ikke fikk noen plass i samfunnet. Når man tenker på Durkheim sine solidariteter, og det faktum at til tross for at samfunnet forandret seg og gikk til å være en organisk solidaritet, så forandret ikke mentaliteten til folket seg så veldig heller, selv om de ble slått ned. Men hans konsept om *penal law* overlevde denne store forandringen som skjedde i resten av samfunnet, og det er noe som er et veldig interessant fenomen å forske videre på vil jeg anta.

Blodhevn i dag, 1991-2015

Som vi har sett ovenfor, i forhold til Shala sine tall, så eksploderte tallet på blodhevnsdrap i årene rett før og rett etter kommunismens fall, som man ser i tabell 2, fra å være på 0 % i 1988 til en økning på 8 % året etter, og da til 18 % i 1991, og som man ser av tabell 3 så er det Shkodra som er, av de store byene, klart mest berørt av blodhevn. Årsakene til dette er som, utenom de mer teoretiske aspektene som både Braudel og Durkheim dekker, Shala¹²⁸ skriver mangfoldige, blant andre høy arbeidsledighet, og at den tidligere kollektiviseringen av landområdene i nord gikk bort, og i stedet gikk man tilbake til systemet man hadde før kommunismen. Man ga jordbruket tilbake til folket, men mange opplevde urettferdigheter, og land som tidligere tilhørte deres familie gikk til andre, noe som gjorde situasjonen veldig farlig, og som vi da ser, at blodhevn skjød opp igjen¹²⁹. Den svake kontrollen staten tok over situasjonen, og som gjorde at stammefolket gjenskapte de tidligere systemene før kommunismen slo dem ned, og ofte ble etterfølgere av de gamle bajrakterene valgt til deres ledere¹³⁰. De Waal skriver videre at da hun snakket med folkene, så sa de til henne at så lenge staten ikke hadde styrke til å styre samfunnet de levde i til en tilfredsstillende måte, så ville man bruke det man vet har fungert, og som i en slik situasjon ville gi et uunnværlig rammeverk i landsbyene, Kanunen¹³¹.

Det er også verdt å bemerke seg at det startet allerede før kommunismen falt, ved en økonomiske tilbakegangen, noe som indikerer at blodhevn i visse tilfeller har grobunn i områder med lav velstand. Men selv om det ikke kan bestrides at i land, eller områder, hvor arbeidsledigheten er høy og den sosiale uroen er tiltagende, så øker også kriminelle aktiviteter, så forklarer dette ikke etter min mening hvorfor blodhevn ble så populært igjen. Den svake staten har en stor rolle her naturligvis, hvor man først i 2001 fikk en lov spesifikt for blodhevn, og straffen utmålt for det¹³². Dette, sammen med at dødsstraffen ble gjort vekk med i Albania, er faktorer i blodhevns oppkomst igjen. I dag har man en straff på 20 år til livstid for blodhevnsdrap¹³³, mens trussel om blodhevn fører en straff på 3 år¹³⁴. Men disse problemene er ikke eksklusive for Albania, og det

¹²⁸ Shala, Xhavit, op.cit, side 9.

¹²⁹ De Waal, op.cit. 83-85.

¹³⁰ Ibidem, side 84.

¹³¹ Ibidem, side 85.

¹³² Shala, Xhavit, op.cit. side 10.

¹³³ Kodi Penal I Republikë Së Shqipërisë, side 28, paragraf 78.

¹³⁴ Ibidem, paragraf 83/a.

er land, med lignende historie av med blodhevn, og med større problemer, som ikke har akkurat dette problemet. I tillegg til dette er store regionale forskjeller innad i Albania, i forhold til nord og sør, og som jeg skal vise nedenfor, har denne forskjellen bare blitt større helt fram til i dag, noe som gjør en helhetlig forklaring veldig vanskelig å finne frem til. De Waal¹³⁵ skriver at, av uvisse årsaker, så ble ikke dekollektiviseringen i nord og sør behandlet på samme måte, hvor man i sør gjorde det på en langt mer rettferdig måte, som kan være viktig å tenke på i en videre analyse av regionsforskjellene, i tillegg til, naturligvis, at Kanunen alltid har stått sterkere i nord enn i sør.

Tallene som jeg skal bruke til denne delen kommer som sagt fra en rapport fra den albanske ombudsmannen Igli Totozani. Han har brukt tall fra offisielt hold, fra det statlige politiet, og det er altså dere statistikker jeg bruker her. Problemet med all statistikk som kommer fra offisielle kilder er at tilliten til institusjoner er lave, og all material som jeg har lest igjennom poengterer dette ut, eller i hvert fall gir signaler om at statistikken kan være feil, og da som oftest underrapportert, at tallene i realiteten er høyere. Som man kan se på tabell 4, så ser man altså at mellom årene 1990 til 2012 så er det tallet på blodhevn i Albania holdt seg høyt i visse områder, mens det har sunket i andre. Det totale nasjonale tallet på blodhevn er ifølge Totozani på 5.4%¹³⁶, noe som kan sies å ikke være for høyt, landets historie tatt i betraktning, og man kan delvis si at staten har lyktes med å senke tallene som var skyhøye etter kommunismens fall. Det er jo også verdt å tenke på at folketallet i Albania har vokst gjennom de siste 100 årene, så i rene tall så er det flere som er blitt drept for blodhevn enn hva tilfelle var i 1900, selv om statistikkene er lavere prosentvis.

Før jeg går videre, så må det påpekes at organisasjonen CNR som jobber ut ifra de samme tallene, anslår at blodhevn totalt sett i landet er langt høyere, på 15%¹³⁷, noe som de hevder det fra politiets registre, og om dette er sant, så utgjør det den klart største årsaken til drap i Albania for denne perioden. Totozani skriver i sin rapport at det organisasjoner som dette vil mest sannsynlig overdrive disse tallene¹³⁸ til sin egen vinning, siden de får mer statlig og internasjonal oppmerksomhet og økonomisk støtte om blodhevn er fortsatt et stort problem i landet. Samtidig

¹³⁵ De Waal, op.cit. side 83.

¹³⁶ Totozani, Igli, 2013, Raporti i Veçante – Mbi fenomenin e gjakmarrjes, avokati popullit, Tirana, side 11.

¹³⁷ Marku, Gjin, 2012, The current situation of killings for revenge and blood feud in Albania, Tirana, side 7.

¹³⁸ Totozani, Igli, op.cit. side 12.

påpeker Totozani at tallet kan være høyere, noe som støttes i en spesialrapport fra FNs menneskerettighetsråd gjort av Phillip Alston¹³⁹ støtter påstanden om at CNR overdriver disse tallene kraftig, men skriver samtidig også han at tallene kan være høyere enn hva de har blitt sagt til å være fra offisielle hold¹⁴⁰. Et lite problem her igjen er at tallene kan ha blitt bevisst underrapportert fra staten siden de ikke ønsker den negative vinklingen av landet, i tillegg til at de ønsker å komme inn i EU, noe som de ikke kan så lenge menneskelige rettigheter blir brutt da familier blir stengt inn på grunn av blodhevn, og så mange som 90 familier bare i Shkodra, og 133 totalt i nord-Albania som er stengt inne på grunn av trusler om de beveger seg utendørs¹⁴¹. Også her er det debatt, siden CNR påstår at det er 1640 familier¹⁴² som er eller som har vært i total isolasjon i 2011. Lijlana Luani, som er en lærer som jobber som en lærer for barn som er stengt i sine hjem regner at det i Shkodra fylke alene, hvor hun jobber, er 120 barn som lever i isolasjon, mens de offisielle numrene er på 33¹⁴³. Det er videre problematisk når man tenker på hvor sterk korrupsjon det fantes, og fortsatt finnes i Albania, og hvor mennesker med penger har en langt større mulighet til å slippe unna anklage, eller i det minste få den redusert til å ikke bli klassifisert som blodhevnsdrap. Mange mennesker lever fortsatt med en sterk mistillit til staten som gjør at de heller søker å løse situasjonen slik Kanunen sier, i stedet for å få hjelp fra staten, spesielt i mer isolerte områder. Alston skriver i sin rapport at det er betydelige problemer med rettssystemet i Albania, og at dette bidrar til vanskelighetene med å fastsette tallene for drap for blodhevn, og Albania generelt har store problem med innsyn i offentlige dokument, og i de to årene etter Alston sitt besøk til landet, kom landet på 95 plass i 2011 og 113 plass i 2012 i målinger gjort av Transparency Internationals¹⁴⁴, noe som står i kontrast i forhold til hva som står i hans rapport, hvor han skriver at det albanske politiets og statens åpenhet og hjelp var eksemplarisk. Årsaken til disse to motstående faktorene kan man bare spekulere i, men det er sannsynligvis ikke langt unna sannheten at Alston har blitt vist det staten ville at han skulle se, og ikke noe mer enn det, noe som igjen gjør det til en vanskelig å øvelse å vite hvilke tall man kan stole på. Sannsynligheten er nok der i mellom 5% og 15%.

¹³⁹ Alston, Phillip, op.cit. side 7.

¹⁴⁰ Ibidem.

¹⁴¹ Ibidem, side 7, se fotnote 10.

¹⁴² Marku, Gjin, op.cit side 6.

¹⁴³ <http://www.usatoday.com/story/news/world/2013/03/02/albanian-blood-feud-families/1958503/>

¹⁴⁴ Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2012*, 2012-12-05.

Alston kritiserer også selve folket for en liten forståelse av hva blodhevn er, eller i det minste i forhold til hva hans egen forståelse er¹⁴⁵. Selv om det er sant at Kanunen slik den ser ut i dag er annerledes enn under ottomanene, eller da Gjecovi kodifiserte den så er det, etter min mening, relativt arrogant av en person som ikke er fra området å anta at han kan det bedre enn menneskene som sier at de faktisk lever under disse lovene. Han forvirrer begrepene mellom *hakmarrje* og *gjakmarrje*, altså hevntakning og blodhevn, og at det er derfor vanskelig å korrekte tall på hva som er blodhevn eller ikke. Og hevn i Kanunens øyne, er som skrevet tidligere noe som involverer begge disse begrepene, blodhevn er for å ta hevn for drap, mens hevntakning ble og blir mest brukt som begrep til å forklare hevn for ærens skyld og lignende. Men når en slik hevngjerning først er utført, så kommer man i blodhevn med motparten, så disse to begrepen er langt nærrere knyttet enn hva Alston virker til å tro, og for den saks skyld også de aller fleste utenlandske rapporter jeg har lest. Denne begrepsforvirringen virker ikke til å være til stede i de albanske rapportene som finnes tilgjengelig. Det er videre verdt å nevne at i selve lovverket så straffes *hakmarrje* og *gjakmarrje* på lik linje og er nevnt i samme paragraf, så den nære relasjonen med dem er klar også der. Videre skriver Alston at ifølge meklere i slike situasjoner så burde statistikkene for blodhevn vise alle tallene, altså all mulige konflikter som har med Kanunen å gjøre og menneskene som er påvirket av, noe som Alston skriver ville være tusenvis av mennesker og at ikke har noe med blodhevn å gjøre¹⁴⁶. Her misser han kanskje poenget, som er at så lenge noen er i en konflikt beskrevet av Kanunen, så er man alltid i fare for blodsutgytelse, selv om det enda ikke har skjedd. Alston virker ikke til å ha forstått Kanunen og den generelle mentaliteten til folket, noe som er problematisk, siden mange rapporter jeg har lest og sett igjennom refererer til han, siden det tross alt er en FN-rapport, noe som gjør til en vedtatt sannhet som tross alt har mangler, som påpekt i disse to sidene. Det vil ikke si at en utenforstående aldri kan forstå komplekse forhold i et fremmed land eller i en fremmed kultur, men i akkurat denne sammenheng blir det litt dristig å anta en dypere forståelse for et lands kultur enn dets eget folk. Det er, som vi har sett ovenfor, ulike definisjoner av hva blodfeide egentlig er, og selv om Alston, og flere andre støtter seg til muligens anerkjente definisjoner av fenomenet, så er den albanske bruken av blodhevn annerledes. Man kan skylde blod ifølge Kanunen, selv om ikke et drap er begått, det vil si for eksempel om ens ære er blitt skadet eller

¹⁴⁵ Alston, Phillip, op.cit. side 7.

¹⁴⁶ Ibidem, side 8.

om det er disputer om landområder, som enda ikke har blitt voldelige, eller noe lignende. Det gjør at man havner i en blodfeide, selv om ikke noen har blitt drept, og således havner ikke på drapsstatistikker. Men det viktige er, at selv om ingen er drept, så er det mennesker som fortsatt er i ekstrem fare og er i blodfeide med en annen familie eller klan. Som vi har sett både på Bellona og i Skottland så var det ikke likt der, for der hvor Kanunen er et totalt samfunnsregulerende og samfunnsregulerende, så finnes det ingen ekvivalens der hvor man kan sammenligne dem, eller mange av de andre kulturene som har blodhevn, med den albanske versjonen. Så sannsynligheten for at blodfeider er mer utstrakt enn hva statistikkene tilsier, og som disse meklerne snakket om til Alston så kan man havne i blodhevn selv om ingen er blitt drept, siden Kanunen løser problemene i samfunnet, til en viss grad, med vold, og derav er faren for blodhevn alltid tilstedeværende, noe som Alston ikke anerkjenner.

Det er også ofte nevnt at folk ikke lenger lever etter Kanunen slik de skal, og de måtene som blodfeider blir startet og utført på er feil, men som vist tidligere, så var det ingen fast Kanun for alle stammene, og de fleste var frie til å utføre dem på måter som passet best for deres stamme eller landsby. Dette betyr at de var bundne av sin egen stammes fortolkning av Kanunen, men ikke av hele nord-Albania sin versjon av den. Og det er gjort forandringer i den, som at man er frie til å drepe mannlige medlem i familien, der hvor man tidligere kunne bare drepe morderen, men dette er jo også noe som ikke er så veldig revolusjonerende siden Kanunen til landsfaderen Skanderbeg tillot det samme for over fem hundre år siden, så det er ikke uhørt akkurat i den albanske kulturen. Uansett årsakene om hvorfor man har kommet i blodhevn, så er «reglene» for det ganske enkle, «en av oss, en av dere», noe som kanskje er forenklet det noe, men som er sant. Årsakene som fantes tidligere for å komme i blodfeide med noen kunne innimellom være like kuriøse som i dag, der hvor bare et feil ord, eller en feil gest kunne bli oppfattet som provokasjon, og som førte til de store konfliktene, men likheten er at når man først er i blodfeide, så vil jeg gjette meg på at det er liten forskjell på selve utførelsen i dag, som det var under ottomanene sin tid.

Men dette er altså statistikkene som vi har å støtte oss på når vi ser på hvordan ting har utviklet seg etter kommunismen. Hva som gjør disse tallene ekstremt interessante, og som er uavhengige av debatten rundt den generelle legitimiteten om dem, er at alle kilder er skjønt enige i at problemet ligger absolutt mest i nord, i fylket Shkodra, og også nabofylkene som ligger nord i

landet. Og ser man på den regionale inndelingen av blodfeidene gjennom alle årene fra kommunismens start, altså fra Elezi sine tall til i dag ser man gjennomgående at det er i nord de høyeste tallene er. I nord, og i hovedstaden Tirana, dette delvis fordi Tirana er en storby, men også fordi, som Shala skriver, at mennesker fra regioner belastet med blodfeider har flyttet til Tirana, og at dette tallet da er høyt fordi blodfeidene har fulgt etter dem til Tirana¹⁴⁷. Som sagt så er prosenten lav i resten av landet, mens den i Shkodra er høy, nesten like høy som den var for over hundre år siden, da Nopca samlet tallene. For de nordlige områdene så har altså drap for blodhevn falt med 1.4%, noe som kan sies å være sjokkerende lavt for et land som påstår å ha gått igjennom en moderniserings- og demokratiseringsprosess. For selv om tallet er lavt i resten av landet, så har det alltid vært lavt, relativt sett mot nord-Albania, og er noe som er veldig vanskelig å finne svar på. Igjen, når jeg leser igjennom alle analyser og rapporter, så står det i alle at drap for blodhevn er på vei ned, og at staten har tatt kontroll, men hvis man ser rent og objektivt på tallene så ser man helt klart at dette ikke er tilfelle. Det er veldig vanskelig å peke på en eksakt årsak til hvorfor akkurat det er nord-Albania er område som er så sterkt påvirket av det, men Shala spekulerer i flere årsaker, som er knyttet sammen. Det er det som ofte er tilfelle i land hvor det er høy kriminalitet, det er høy arbeidsledighet, den var på 26% i 1992¹⁴⁸, og i fjor lå den på 18.6%¹⁴⁹. De Waal skriver at arbeidsledigheten var på 38% i 2003, og at mennesker som lever under fattigdomsgrensen er på 29,6%.¹⁵⁰ Noe som naturligvis er veldig høyt, og som gjør det vanskelig å leve et vanlig liv, noe som igjen fører til kriminalitet og da situasjoner hvor drap og lignende kan skje. Andre årsaker som politiske omveltninger, re-privatisering av landområder og de store konfliktene som det brakte med seg ved oppfattede urettferdigheter spilte alle en stor rolle i hvorfor det gjenoppstod på 90-tallet, men det forklarer ikke hvorfor denne prosessen startet allerede før kommunismens fall, som tabell 2 viser, altså at blodfeider startet å gjenoppstå igjen. Men Shala nevner ikke at disse årsakene er spesielt knyttet til den høye prosenten i Shkodra, men heller så snakker han generelt om hele landet, selv om han sier at Shkodra er et spesielt område på grunn av deres nære tilknytning historisk sett til Kanunen¹⁵¹. Også Totozani

¹⁴⁷ Shala, Xhavit, op.cit. side 9.

¹⁴⁸ Ibidem.

¹⁴⁹ <http://ieconomics.com/albania-unemployment-rate>

¹⁵⁰ De Waal, op.cit, side 246.

¹⁵¹ Shala, Xhavit, op.cit. side 9.

påpeker statens svake organisering som kan gjøre noe effektivt mot den, og som han skriver, bare det at staten ikke har noen eksakte tall på dette beviser det enda sterkere¹⁵².

Her viser deg seg at det ikke hjelper med kun slike forklaringer, fordi dette er ikke problemer som er eksklusive til Albania, men det er noe som har ligget i folket lenge, en sterk mistillit til staten og deres aktiviteter. Totozani skriver videre at personene i slike konflikter har ikke hatt tillit til at staten skal løse situasjonen på et tilfredsstillende vis, og heller bruker de gamle metodene, som man vet «fungerer»¹⁵³. Også Shala påpeker at en viktig årsak til at blodhevn har gjenoppstått er at menneskers tillit til rettssystemet lagt foran dem er nær ikke-eksisterende i visse områder, og at det har vært for mange tilfeller hvor drapsmenn har enten sluppet unna straff, eller fått redusert straff, noe som gjorde at man måtte skape sin egen rettferd, eller rettere sagt bruke den modellen som man har brukt tidligere¹⁵⁴. Det er verdt å vite at bare 20% av gjerningsmennene har tidligere vært i problemer med politiet, noe som tross alt ikke er et så høyt tall, når man da kan tenke seg at 80% har vært lovlydige borgere som har blitt mordere på grunn av dette¹⁵⁵. Men respekten for autoritetene er og var så liten, og statens makt så begrenset, at de ikke klarte å beskytte sine egne politimenn, da politimenn har gjort sin jobb og etterforsket drap, og dermed blandet seg inn i feidene, noe som har gjort at også de har kommet i blodhevn med familiene involvert¹⁵⁶, fordi de har brutt loven, ikke den albanske loven, men Kanunen, ved å blande seg inn på den måten. Da man ikke kan beskytte sine egne politimenn, eller da ikke de klarer å beskytte seg selv, kan man bare innbille seg hva borgerne tenker om dem, og om deres evner.

Men ingenting nevnt her er noe særegent for nord-Albania sett i forhold til resten av landet, noe som gjør at det er noe annet, noe langt dypere og psykologisk i spill der. Ingenting av hva jeg har lest gir noe materialistisk og en faktabasert forklaring på hvorfor nord-Albania er regionen mest utsatt for akkurat dette, utenom at alle nevner Kanunen, noe som man kan si er en lite tilfredsstillende forklaring, men som faktisk kan være det som er nærmest sannheten. Det virker nesten som at man har gått tilbake til en mekanisk solidaritet, og at samfunnet har hatt en nedadgående kurve etter den påtvungne harde tiden under Hoxha. At man nær sagt har ventet ut

¹⁵² Totozani, Igli, op.cit. 31.

¹⁵³ Ibidem, side 11.

¹⁵⁴ Shala, Xhavit, op.cit. side 10-11.

¹⁵⁵ Totozani, Igli, op.cit. side 11.

¹⁵⁶ Shala, Xhavit, op.cit. side 14.

Hoxha og kommunismen, hovedsakelig på grunn av tvang, men i en slags visshet om at kulturen kommer til å overleve Hoxha sin kulturrevolusjon. I en region hvor tilliten til utenforstående alltid har vært lav, og der hvor staten, både under Hoxha, men også under Kong Zog, og i visse tilfeller under ottomanene har til tider med ganske ekstreme metoder forsøkt å få regionen under kontroll og slå ned kulturen, har gjort at dets folk har trukket seg innover, og ser på staten som en truende skapning mot deres tradisjon og kultur. Det skaptet også naturligvis nye konflikter under Hoxha mellom mennesker som støttet og arbeidet for regime, og som da hadde makt, mot menneskene som ble undertrykket og var svake, men som ble sterke, eller i det minste fikk en ny frihet uten frykt fra staten som gjorde at hevngjerninger for konflikter i tidligere år ble begått, noe som skapte feidene.

Så utenom disse årsakene man kan gi for hvorfor blodhevn gjenoppstod, må man også gå inn på det psykologiske aspektet av det, og denne primitiviteten som både Braudel og Durkheim skriver om, spesielt i et slikt folk. Når jeg skriver primitiv så betyr ikke det nødvendigvis at menneskene født og oppvokst i nord-Albania er mindre intelligente eller mer voldelige av natur, men heller at man er et resultat av det området man vokser opp, med de mennesker man lever med, være det seg familie eller andre. Og det er veldig vanskelig å slippe unna en slik mentalitet når man konstant lever i den. Man behøver ikke nødvendigvis å snakke bare om blodhevn, men også at folk lever etter Kanunen, eller i det minste deres oppfatning og forståelse av den, enda i dag. Fjellfolkets samfunn har gått gjennom en merkelig prosess, fra å være en mekanisk solidaritet under ottomanene til en organisk under Hoxha, og tilbake igjen til en mekanisk i dag, noe som Braudel skriver om at et folk som har levd såpass lenge med en slik levestil, har veldig lett for å reversere tilbake til det de kjenner og hva som er trygt, selv om det kan ha en skadelig effekt på dem helhetlig sett. Men tilliten til hva de har gjort i hundrevis av år er langt, langt sterkere enn til en statlig makt som har aldri bevist at den klarer å ta vare på sitt folk.

*Ska shtet, ska ligj,*¹⁵⁷

Det finnes ikke noen stat, det finnes ikke noen lov, er svaret De Waal får av mennesker som har blitt utsatt for kriminalitet, og som ikke har søkt hjelp fra politiet eller andre myndigheter. Man

¹⁵⁷ De Waal, op.cit. side 94.

har ingen tillit til statlige myndigheter at rettferdighet skal skje, og Kanunen gir dem akkurat det, en sikkerhet i at en disputt eller lignende forhandlet gjennom Kanunen vil være rettferdig.¹⁵⁸

Til og med mennesker oppvokst i utlandet, og tilsynelatende velintegreerte mennesker med «vestlige» moraler og verdier, så har mange av dem denne samme typen av tanker. Det er forunderlig at landslagskapteinen i fotball for Albania, Lorik Cana, sa i forbindelse med at Serbia skal komme til Albania for en fotball kamp at; i Lekë Dukagjini sin Kanun så er det et krav av være gjestmilde mot våre gjester, og at det skal føle en total sikkerhet grunnet dette¹⁵⁹. Dette sa han i forbindelse med at det var noe bråk da Serbia gjestet Albania i 2014. Cana er oppvokst i Sveits og er en rik profesjonell fotballspiller, en veldig profilert og populær spiller i det albanske samfunn, og det er interessant at han bruker Kanunen som et referansepunkt for hvordan man skal behandle gjester, eller mennesker man ikke liker som kommer til ditt hjem, i stedet for å referere til vanlig moralske verdier og den faktiske konstitusjonelle loven Albania tross alt har. Grunnen til at han gjør det er sannsynligvis for å appellere til albanernes historiske tradisjon, deres stolthet over å ha et slik regelverk, og for å minne dem på hvordan deres forfedre var og at man har en plikt ovenfor Kanunen til å behandle sine gjester godt. Det virker muligens ikke så betydningsfullt, men det peker på en tradisjon, og et fenomen som har blitt så sterkt representert og videreført at det ikke lenger er et fenomen, men heller en vedvarende *longue durée*, og som motsetter seg forandringene som de ulike statlige maktene har gjennomført. Som jeg også skrev i begynnelsen av denne teksten, så er det ikke uvanlig at folk refererer til Kanunen som den albanske lov, også i dag, og på den måten ignorerer den faktiske loven. Men om man ser på svaret de Waal fikk om hvorfor folk fortsatt praktiserer Kanunen, så ser man at det er en klar funksjonalisme i det, man har rett og slett ingenting annet som fungerer for dem, og i en slik desperat mangel så vender man seg til det man vet fungerer for sitt samfunn og sitt folk, noe som ikke er uvanlig.

¹⁵⁸ Ibidem.

¹⁵⁹ <http://www.telegrafi.com/sport/lorik-cana-kanuni-na-thote-ta-presim-si-duhet-serbine-ne-shqiperi-5-0-57740.html> Originalsitat oversatt av forfatter.

Slutførende diskusjon

Hovedspørsmålet til denne oppgaven var altså; hva er korrelasjonen mellom en sterk stat og en svak Kanun, i motsetning til en sterk Kanun og en svak stat. Er det slik at når staten er svak så er Kanunens makt på sitt høyeste, og da også motsatt, at når staten er sterk så er Kanunen svak. Ser man på tallene og på disse tre tidsperiodene jeg har lagt frem statistikker for så kan man ikke gjøre annet enn å svare ja på det spørsmålet. Man ser at blodhevn var prominent under ottomanene, mens den falt dramatisk, og var nesten ikke-eksisterende under kommunismen, mens den i dag igjen har vokst seg frem igjen. Sammenhengen er da klar når man ser på hvilken tilstand den politiske makten som regjerte over nord-Albania har vært i disse periodene.

Det andre spørsmålet jeg har forsøkt å finne svar på er; hvorfor er nord-Albania enda i dag et samfunn som kan beskrives som et blodhevnssamfunn? Her mener jeg det er en sammenheng mellom feilslåtte politikken den statlige makten har utført mot regionen, og folkets mentalitet som gjør dem i stand til å leve på en viss måte for å overleve, slik som Tarifa foreslår og også Braudel. Durkheim sier at samfunn forandrer seg, og han vektlegger teknologi som noe som forandrer samfunn, og som gjør dem mer moderne, som gjør at de går til en organisk solidaritet, et samfunn fritt for *penal law* også videre. Og som er noe til en viss grad man kan være enig i, spesielt under Hoxha sin tid, at slike fremskritt gjorde at blodhevn ikke lenger var nødvendig, slik som Hoxha postulerte, men som vi vet hadde kun en overfladisk effekt på folket, noe som hendelsene etter Hoxha viser. Det paradoksale ved dette er at selv om samfunnet har blitt mer moderne og mer sivilisert, og at det i større grad kan defineres som organisk solidaritet, så blodhevn noe som definitivt hører hjemme i et samfunn som man vil kalle mekanisk solidaritet, og som gjør en sosiologisk forståelse av samfunnet, etter min mening, vanskelig, men ikke umulig, på grunn av mange motsetninger innenfor denne regionen. Her kan Tarifa hjelpe, slik som han fremlegger funksjonalismen, at folket bruker noe som er kjent for dem, siden de vet det fungerer, som en slags mistillit til moderniteten og hva staten fremlegger for dem, og som gjør at de heller bruker blodhevn. De foretrekker altså å leve etter sine gamle sedvaner, og som Braudel skrev, så vil samfunnet bære preg av å være en ufullstendig eller delvis versjon av et sivilisert samfunn. Noe som helt klart virker å være tilfelle med nord-Albania.

For landet har gått igjennom en slags moderniseringsprosess, og det finnes lovverk som takler dette emnet, og det finnes en bred mediedekning som belyser problemet, men fortsatt er Albania

et av Europas fattigste land, og når man ser at statistikkene er så like for to perioder i alle andre henseende totalt ulike, så kan man forstå hvor stort problem det er, og hvor vanskelig det har vært for staten å få kontroll. En nedgang på 1.4% i en hundreårsperiode tilsier at til tross for all prat og rapportering om at staten og politiet forsøker å få stopp i blodfeider, så skjer det veldig lite, og kontinuiteten på akkurat dette gjennom den albanske historie er slående. Men å få fullstendig kontroll på et folk som er såpass vant å leve avskjært fra resten av samfunn, og virker til å være ganske fornøyd med det, er en veldig vanskelig oppgave. Men sammenhenger er der helt klart, at om den albanske staten hadde vært like brutal slik Hoxha var, og om man hadde fått en slags kontinuitet på den måten, så er det mulig at problemet ville bli utslettet med årene, men her igjen er spørsmålet om det er ønskelig å videreføre en så brutal politikk over sitt eget folk, for da er strengt tatt ikke løsningen bedre enn problemet de forsøker å fikse.

Dette betyr ikke at det er umulig å få bukt på problemet, men det må i det minste delvis komme fra folket selv, og det er interessant å se at man i 1908, stanset alle blodfeider, noe man gjorde av egen fri vilje, for å se hvordan den nye konstitusjonen ville berøre dem, om livet deres ville bli bedre. Dette tilsier at man er villige til å få en forandring, om alternativet er bedre, noe som for dem ikke var tilfelle, og de startet opp med sine vaner igjen kort tid etter. Også i dag ser man ofte at mennesker ber om hjelp fra meklere, fra frivillige nasjonale og internasjonale organisasjoner, men som ikke har tro på staten¹⁶⁰. Mennesker som enten er innestengt i sine hus, eller som lever under en konstant trussel om å bli drept, som lever under stor fattigdom og dermed ikke har mulighet til å rømme fra sine problemer, og det finnes mange intervju gjort av mennesker i blodfeider av internasjonale aviser og nyhetsbyrå med bønn om hjelp, som forteller om deres frykt.

Du Bolay¹⁶¹ skrev i 1978 om Tyskland i senmiddelalderen:

«Without durable institutions, every initiative is an expedient»,

Da han snakket om hvordan fred kunne bli oppnådd eller konflikt løst, og at altså alle løsninger eller initiativ kan være hensiktsmessige å utforske. Noe som jeg føler er veldig relevant i alle områder som ikke har hatt langvarig statlig makt, eller en sentralisert politisk styrelse, som nord-Albania egentlig faktisk ikke har hatt gjennom historien. Det har vært styresmakter som har

¹⁶⁰ <http://blogs.reuters.com/events/2013/12/10/albanian-blood-feuds-force-families-into-isolation/>

¹⁶¹ Du Bolay, F.R.H, 1978, Law enforcement in Medieval Germany, History, 63:209, side 347.

påstått å styre over regionen, men som aldri har hatt gitt den større oppmerksomhet i forhold til disse problemene, eller så har det ikke vært langvarig nok, slik som tilfelle var med kommunismen. Kanunen er løsningen da den bidrar med et system for hvordan folk i konflikt skal oppføre seg, men også hvordan de skal løse den, hvordan fred skal oppnås, noe som er det ultimate målet til Kanunen, i et forsøk på å hindre at konflikter spirer helt ut av kontroll, slik de sannsynligvis har gjort tidligere. Når man ikke har noen andre verdier, tradisjoner og moraler enn de som er lokale så er det en naturlig konsekvens at samfunnet styres slik det alltid har hatt. Det Kanunen ga dem, var en måte å leve på, et styresett og et rettssystem for sin tid. Ingen andre kulturer jeg har lest om som har vært påvirket av blodfeider har løst situasjonen selv, og kommet til konklusjonen at de må stoppe det. Det var tilfellet på Bellona hvor religionen stoppet dem, og i Skottland hvor deres egen konge intervenerte. Ser man på tallene i henhold til årene så lyktes Hoxha, men det var en falsk suksess med tanke på tallene etter kommunismen, hvor hans harde strategi bare gjorde folk enda mer bestemt på å fortsette å leve slik, mens man i det førnevnte områdene fikk en ganske myk veiledning vekk fra denne tradisjonen, og noe som da har beviselig fungert for dem.

Som et svar på hele oppgavens formål, så ja, det er klart at det er en korrelasjon mellom statlig styrke mot Kanunens styrke, men uavhengig av hvem av de tre periodene man skal diskutere så ser man at Kanunen står sterkt i folkets mentalitet selv om tallene har variert fra år til år. Dette leder meg til å tro at Kanunen og blodhevnstradisjonen er, for nord-albanerne, deres *longue durée*, og det som skjer innimellom, de ytre faktorene som kan ha en effekt på deres levestil er en hendelse i det store løp, noe som kan påvirke dem helt klart, men ikke ødelegge deres kultur og levestil. Om man tenker over det, så er det ikke så stor forskjell på hva den gamle mannen for over hundre år siden sa til Durham, og hva Du Bolay skrev, siden så lenge man ikke har noen andre alternativer, siden det ikke finnes noen institusjoner som kan ta kontroll, vil det alltid stå noe klart i bakhånd for å gjøre akkurat det. Og ser man det i sammenheng med *Ska Shtet, ska ligj* så ser man en klar sammenheng med svakheten i en stat, og hva folk vender seg til for å få et fungerende samfunn for dem. Og det er akkurat det som har skjedd med nord-albanerne, med tanke på både tallene som er presentert, men også hvordan den generelle uviljen til å forandre seg viser seg frem, og det er noe som kommer til å vedvare, muligens frem til man får en velfungerende stat i Albania. Det er en deprimerende tanke, siden uttalelsene til folket selv antyder at man ønsker en sterk og rettferdig stat for alle, men at så lenge et slikt lovverk som

Kanunen er, har plass til å blomstre, som kommer den til å gjøre det, fordi folkene som lever etter den ønsker det, og helt til de får et bedre alternativ, så kommer de til å fortsette med det.

Konklusjonen er altså at det finnes en klar sammenheng mellom statlig makt og Kanunens makt. Videre så er det en kombinasjon av statlig inkompetanse/likegyldighet til nord-Albania og selve folkets mentalitet som bidrar til at dette problemet vedvarer og som er grunnen til at så lite forandringer har skjedd i regionen på hundre år og at prosenten har falt så lite. Utover det, så er det mye annet å se på i dette samfunnet, og hvordan Kanunen påvirker det, og når det gjelder hva som kreves for å få slutt på det så er nok det et problem som er veldig komplisert og mangefasettert. Noe som vil trenge år med forskning og samfunnsutvikling for å få ende på og en mentalitetsforandring som kan være svært vanskelig å utføre.

Tabell 1)¹⁶²Diocese of Pulat, Parish of **Toplana*** ca. 420 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths					1	2	2	0	1	2	0	0	1	4	2		15	
Murders					1	0	1	0	2	2	1	1	1	1	1		11	
Total					2	2	3	0	3	4	1	1	2	5	3		26	42.3

* “They are killing one another like in Toplana” is a common saying.

Abbey of Mirdita, Parish of **Spaç**, ca. 470 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders	
Deaths													1	4	1	3	8	17	
Murders													3	0	1	3	1	8	
Total													4	4	2	6	9	25	32.0

Abbey of Mirdita, Parish of **Ndërfana (Nerfandina)**, ca. 450 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders	
Deaths			6	13				3	4	0	1	5	7	2	3	1	7	51	
Murders			2	1				0	5	0	1	3	2	1	3	1	1	20	
Total			8	14				3	9	0	2	8	9	3	6	1	8	71	28.1

Diocese of Pulat, Parish of **Shala*** ca. 2,800 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	12	19	26	24	20	23	26	24	12	16	10	16	9	8	24		269	
Murders	12	8	1	1	8	6	13	12	4	7	3	12	5	4	2		98	
Total	24	27	27	25	28	29	39	36	16	23	13	28	14	12	26		367	26.7

* Up to 1899 including Shosh.

Diocese of Pulat, Parish of **Nikaj**, ca. 2,400 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	28	48	29	6	12	10	11	10	10	11	7	9	10	9	46		263	
Murders	7	13	4	7	8	2	5	5	9	4	5	6	4	4	9		92	
Total	35	61	33	13	20	12	16	15	19	15	12	15	14	13	55		355	25.9

Abbey of Mirdita, Parish of **Kaçinar**, ca. 1,470 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	------

¹⁶² Nopca, Baron Franz, op.cit.

																				murders
Deaths	25	40			4	1	6	7	5	2	5	12	8	7	9	27	157			
Murders	6	4			3	3	5	7	4	7	1	5	1	3	3	2	54			
Total	31	44			7	4	11	14	9	9	6	17	9	10	12	29	211			25.5

Diocese of Pulat, Parish of **Shosh**

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders	
Deaths	9	11	11	5	5	11	7	8	4	4	9	3	4	8	7		106		
Murders	2	2	0	2	3	1	5	3	0	3	0	5	2	2	6		36		
Total	11	13	11	7	8	12	12	11	4	7	9	8	6	10	13		142		25.1

Abbey of Mirdita, Parish of **Kashnjet**, ca. 1,200 inhabitants

Year	I only have the total figures for 1881-1891												1904	1905	Total	% of murders
Deaths	81												12	14	107	
Murders	32												1	2	35	
Total	113												13	16	142	24.5

Diocese of Pulat, Parish of **Dushman**

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders	
Deaths	7	16	20	12	10	8	8	7	5	4	5	3	6	4	9		121		
Murders	2	1	0	0	1	3	4	8	3	0	4	3	0	6	3		38		
Total	9	17	20	12	11	11	12	15	8	4	9	6	6	10	12		159		23.8

Abbey of Mirdita, Parish of **Shëngjergj (Shënjerç)**, ca. 1,135 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders	
Deaths	3	6	6	6	3	2	1	6	2	4	2	3	6	3			54		
Murders	2	3	0	2	1	1	1	1	1	0	3	0	1	0			16		
Total	5	9	6	8	4	3	2	7	3	4	5	3	7	3			70		22.8

Abbey of Mirdita, Parish of **Orosh**

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders		
Deaths												10	8	4	3	8		33		
Murders												2	3	0	3	1		9		
Total												12	11	4	6	9		42		21.4

Abbey of Mirdita, Parish of **Vig**, ca. 480 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders	
Deaths														7		8	15		
Murders														0		4	4		

Total																			7	12	19	21.0
-------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	----	----	------

Diocese of Lezha (Alessio), Parish of **Bërzana (Pedhana)**, ca. 288 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	4	2	7	4	7	8	11	4	2				6	6	1	3	65	
Murders	2	1	2	1	4	2	2	1	1				0	0	1	0	17	
Total	6	3	9	5	11	10	13	5	3				6	6	2	3	82	20.7

Diocese of Sappa, Parish of **Mazrek**

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	2	4	4					2	5	0	2	1	2	4	5		31	
Murders	0	1	0					0	2	1	0	1	1	1	1		8	
Total	2	5	4					2	7	1	2	2	3	5	6		39	20.5

Diocese of Shkodra, Parish of **Shkrel**

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	10	10	17	6	16	16	10	22	16	8	10	7	3	6	6		164	
Murders	3	4	1	0	4	1	3	2	0	1	4	2	5	6	1		37	
Total	13	14	18	6	20	17	13	24	16	9	14	9	8	12	7		201	18.4

Diocese of Sappa, Parish of **Qelëza (Çelza)**, ca. 1,200-1,300 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths							6	6	9	5	8	5	10	15	11		75	
Murders							1	4	0	3	0	1	3	0	4		17	
Total							7	10	9	8	8	6	13	15	14		92	18.5

Diocese of Sappa, Parish of **Koman**

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths					9						4	1	2	1	2	10	29	
Murders					1						0	0	0	3	0	2	6	
Total					10						4	1	2	4	2	12	35	17.1

Abbey of Mirdita, Parish of **Korthpula**, ca. 700 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	8	11					3	4	3	2	4	1	5	1	5	7	54	
Murders	0	2					1	0	0	2	0	2	0	2	0	2	11	
Total	8	13					4	4	3	4	4	3	5	3	5	9	65	16.9

Diocese of Pulat, Parish of **Shllak**

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	11	17	16	5	8	2	3	3	9	5	3	11	1	5	2		102	
Murders	3	0	1	0	0	0	0	1	12*	0	0	1	0	2	0		20	
Total	14	17	17	5	8	2	3	4	21	5	3	12	1	7	2		122	16.4

* As a result of an exchange of words on Easter Sunday right at the church door.

Diocese of Lezha (Alessio), Parish of **Bulgër**, ca. 700 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	13	12	12	4	7	12	14	3	7	7	8	5	5	12	1		122	
Murders	0	2	6	4	0	1	0	1	1	0	1	2	2	0	1		21	
Total	13	14	18	8	7	13	14	4	8	7	9	7	7	12	2		143	14.6

Diocese of Lezha (Alessio), Parish of **Manatia**, ca. 450 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths		8	3	5	3	7	9				4	3	3		3	5	53	
Murders		0	0	2	0	1	0				1	0	3		0	1	8	
Total		8	3	7	3	8	9				5	3	6		3	6	61	13.1

Diocese of Lezha (Alessio), Parish of **Rrëshen**, ca. 1,000 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths													9	15	4	21	37	86
Murders													3	1	4	7	2	17
Total													12	16	8	28	39	103

Diocese of Lezha (Alessio), Parish of **Kallmet**

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	6	6	8	3	7	8	5	3	2	4	2	1	3		7	8	73	
Murders	0	4	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0		2	2	11	
Total	6	10	8	4	8	9	5	3	2	4	2	1	3		9	10	84	13.0

Abbey of Mirdita, Parish of **Blinisht**, ca. 1,000 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	4	17	13										4	4	1	6	22	61
Murders	1	4*	1										1	0	1	0	2	9
Total	5	21	14										5	4	2	6	24	70

* One man in the village was sentenced to death and shot by all the villagers together.

Abbey of Mirdita, Parish of **Munella**, ca. 600 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths														3	6	7	16	
Murders														1	1	0	2	
Total														4	7	7	18	11.1

Diocese of Lezha (Alessio), Parish of **Vela (Velia)**

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	10	11	14	4	2	5	10	9	7	6	7	10	10	6	9	4	124	
Murders	1	3	0	1	0	3	0	1	0	1	0	1	0	0	0	1	12	
Total	11	14	14	5	2	8	10	10	7	7	7	11	10	6	9	5	136	8.8

Diocese of Lezha (Alessio), Parish of **Kryezez**, ca. 700 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	2	5	5			7	5	6	5	5					3	2	45	
Murders	1	0	0			1	0	0	0	0					1	1	4	
Total	3	5	5			8	5	6	5	5					4	3	49	8.1

Diocese of Pulat, Parish of **Kir**

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	8	8	7	4	3	3	5	3	5	1	2	4	1	2	2		57	
Murders	1	2	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0		5	
Total	9	10	7	4	3	3	6	3	5	1	3	4	1	2	2		62	8.0

Diocese of Sappa, Parish of **Nënshat**, ca. 700 inhabitants

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths	10			11	7	10	9	2	6	7	6	8	7	7	9	18	118	
Murders	1			0	0	0	1	2	3	0	0	0	0	0	0	1	8	
Total	11			11	7	10	10	4	9	7	6	8	7	7	9	19	126	6.3

Abbey of Mirdita, Parish of **Qafmal**

Year	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Total	% of murders
Deaths											6	3	2	1	5		17	
Murders											0	0	0	0	1		1	
Total											6	3	2	1	6		18	5.5

Tabell 2:¹⁶³

Interval of Years		% of blood feuds compared to total murders
1946-1950		17.5%
1951-1955		13.5%
1955-1960		1.1%
1961-1965		1.8%
	Year	
	1983	5%
	1984	0%
	1985	0%
	1986	0%
	1987	8%
	1988	0%
	1989	8%
	1990	10%
	1991	18%

Tabell 3:¹⁶⁴**1946-1950**

City	Revenge and blood feud killings
Tiranë	32
Vlorë	1
Shkodër	67
Korçë	13
Elbasan	19
Gjirokastër	3
Durrës	15
Berat	0
Total	153

¹⁶³ Sadiku, Mirjona, op.cit.

¹⁶⁴ Ibidem.

Tabell 4:¹⁶⁵**For årene 1990-2012**

Den regionale fordelingen av personer drept for blodhevn i 36 regioner i Albania i følge politiet er som følger:

Tirana:	2466 personer eller 23.6%
Shkodra:	1839 eller 17 .6%
Fieri:	627 eller 6%
Vlora:	574 eller 5.5%
Berati:	490 eller 4.5%
Durresi:	470 eller 4.5%
Elbasani:	397 eller 3.8%

¹⁶⁵ Totozani, Igli, op.cit, min oversettelse.

Vedlegg

Bilde 1:

Sheep Track Pass

Bilde 2:

Den moderne veien laget i 1936, SH-21

Bilde 3:

En flåte laget av geiteskinn ble brukt som transportmiddel ved elven Drin

EL1909.007: "Goatskin raft crossing the Drin River at Toplana" (Photo: Erich Liebert, 1909).
This photo was also published by Ernst Jäckh, 1911.

Bilde 4:

En kulla i Theth

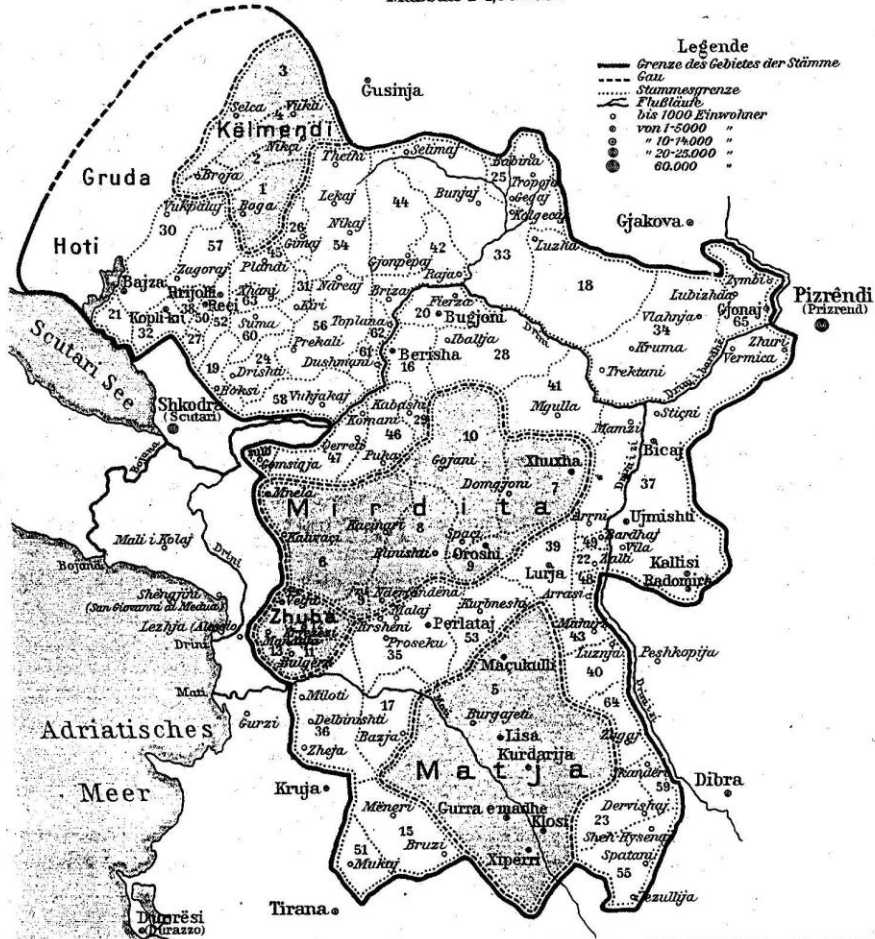

Kart 1:

De albanske administrative områdene 1918

Übersicht
der
Gliederung der albanischen Stämme (Bajraks, Fahnen)
im vormals k.u.k. Besatzungsgebiet
Albanien 1918

Entworfen von Franz Seiner
Maßstab 1:1.000.000

1. Boga 228 - 57	15. Bëna 1693-408	32. Kopliku 1465-355	49. Reçi (Dibra) 1429-346
2. Vithku 685-178	16. Berishta 1013-276	33. Erasmiri 4803-1210	50. Reçi (Shkoder) 1474-311
3. Selca 862-160	17. Bëshkësi (Bëshkë) 219-417	34. Kruma 3875-1202	51. Rranaditja 423-73
4. Vithku 712-178	18. Bërgji 2044-507	35. Rrëshita 3952-793	52. Rrijolli 1530-361
Abwesende Angehörige des Gaus	19. Boksi 1488-281	36. Kurbin 2209-505	53. Selita 1877-379
2202-508	20. Bugjoni 1198-256	37. Ljuna 17978-3724	54. Shala 2512-650
5. Matja 23.643-5401	21. Buzia e ytit 675-161	38. Lofja 709-178	55. Sheh-Beyranaj (Zrëqeni) 1760-318
6. Dibrri 5774-1254	22. Dardha 1198-238	39. Lurja 1605-284	56. Shkrelli 2688-820
7. Fërdi 3332-773	23. Derrishaj (Rrëshita) 995-176	40. Luznja 1445-288	57. Shoshi 1293-337
8. Rrusheni 2430-537	24. Drišta 1202-253	41. Mali i zi 2528-578	58. Shëkulli-Mazrreka 2023-465
9. Oroshi 1160-228	25. Gashi-Shpeshani 3628-770	42. Mërturi 2211-522	59. Skandëri (Homeshi) 2773-863
10. Spaci 4230-940	26. Gëraf 565-146	43. Zhuri 1304-281	60. Suma 641-122
11. Bulgëri 769-165	27. Gëraha 1044-234	44. Vithku 1652-411	61. Temali-Dushmani 939-216
12. Bregëzi 897-220	28. Ibaltja 3197-770	45. Plandi 980-242	62. Toplana 254-63
13. Manatja 629-139	29. Kodshë 1484-345	46. Puka 1525-388	63. Xhani 435-105
14. Velja 840-203	30. Kastrioti 3280-812	47. Qerret 2080-428	64. Zogaj 1656-247
Abwesende Angehörige	31. Këri 534-125	48. Qëna 1338-296	65. Zymbi 11.140-1519
67-22			

Die erste Zahl bezeichnet die Stammesangehörigen, die 2te (mit stehenden Ziffern) die Wehrpflichtigen.

Kart 2:**De albanske fylkene i 2015**